Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

KITAB TOEHPAH, JAVAANSCH-MOHAMMEDAANSCH WETBOEK. UITGEGEVEN VAN WEGE HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TAAL- LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH INDIË. 'SGRAVENHAGE, K. FUHRI, 1853.

Het boek, dat onder den hierboven geschreven titel door mij is uitgegeven, is oorspronkelijk opgesteld in het Arabisch en later in het Javaansch omgewerkt. Den naam van den Arabischen schrijver vindt men niet alleen in dit Javaansch wetboek, maar ook in vele Maleische wetgeleerde boeken; meer dan zijn naam heb ik evenwel niet van hem kunnen vinden, noch omtrent zijn leeftijd, noch omtrent zijn leven en werken. Ook is er niets met volkomen zekerheid te zeggen van den man, die dat Arabische boek in het Javaansch heeft omgewerkt; ongetwijfeld echter heeft die bewerking plaats gehad onder de leiding, of ten minste onder het toezigt, van *Hollanders*. In mijn *Mohammedaansch Strafregt*, naar Arabische, Javaansche en Maleische bronnen, 's Gravenhage, H. C. Susan Hzoon, 1857, bladz. 73—75, vindt men hetgeen afgeleid kan worden uit de woorden, die ik te Londen in een van de door den heer Crawfurd aan het Britsch Museum verkochte handschriften, bevattende dezen Toehpah, voorin geschreven vond, namelijk: Tufah, A treatise on mahomedan law translated for me by the Chief of Samarang Adi mangolo. Het zal niet noodig zijn hier uit te weiden over den inhoud van dit boek, die uit het volgende stuk genoeg blijkt; het zal voldoende zijn te doen opmerken, dat al hetgeen in de gewone Muselmansche wetgeleerde werken behan-

deld wordt met betrekking tot het Mohammedaansche regt in den beperkten zin, in groote trekken teruggevonden wordt in den Toehpah, doch in den voor Muselmannen ongewonen vorm van een wetboek met artikels.

De heer J. de Blaauw, die, na zijn studiën aan de Delftsche Akademie te hebben volbragt, in 1860 een *uitstekend* eindexamen heeft afgelegd, werd door bijzondere omstandigheden verhinderd terstond naar Indië te vertrekken. Hij wenschte echter den tijd vóór zijn vertrek nuttig te besteden en raadpleegde mij over hetgeen hij zou kunnen doen. Met het oog op het meermalen geuite verlangen, om een kort overzigt te geven van den inhoud van den Toehpah, gaf ik hem den raad, om zulk een overzigt voor onze "Bijdragen" te bewerken. Aan dien raad gaf hij gehoor en schonk ons met dat doel het volgende stuk, dat den inhoud, niet een vertaling, teruggeeft van den Toehpah, alleen met weglating van de honderd en twaalf eerste artikelen, die reeds waren uitgegeven in mijn, hierboven aangehaald, boek over het Mohammedaansche strafregt.

S. K.

OVER KOOP EN VERKOOP [1].

Art. 113. De kontraktanten moeten zijn meerderjarig en gezond van zinnen [2]; een koopkontrakt, aangegaan door minderjarigen of krankzinnigen, is nietig.

Art. 114. De kontraktanten mogen, nadat het koopkontrakt gesloten is, den koop te niet doen, ook indien zulks niet als voorwaarde gesteld is, en zelfs als het geld en de verkochte

---

1 Men zie bladzz. 122—142 van het Handboek voor het Mohammedaansch regt door Prof. S. Keijzer.

2 Volgens de Arabische voorstelling wordt iemand meerderjarig genoemd, als hij gekomen is tot de bepaalde leeftijd en zijn volle verstand heeft. De Javaansche terminologie, die hier gebruikt wordt voor meerderjarigen en minderjarigen, voor gezonden van zinnen en krankzinnigen, is dan ook letterlijk uit het Arabisch vertaald.

zaak al van weêrskanten in ontvangst zijn genomen, namelijk, als de kontraktanten nog bij elkander zijn [1], al zijn er ook eenige dagen verloopen, dat zij zich nog bij elkander bevinden. Hebben de kontraktanten zich eenmaal van elkander verwijderd, dan kunnen zij den koop niet te niet doen, al zijn er dan ook niet eenige dagen verloopen; maar met goedvinden van beide partijen kan men in dit geval den koop toch doen ophouden.

Art. 115. De kontraktanten kunnen onderling overeenkomen, om den koop na of binnen drie dagen te niet te doen of te doen doorgaan. Alsdan moeten de kontraktanten zich aan het overeengekomene houden, zoodat, indien zij den koop binnen den gestelden termijn te niet doen, deze dan ook nietig is.

Art. 116. Een koop is nietig, wanneer de verkochte zaak niet voldoet aan de bedongen eigenschappen; bijv. iemand koopt een slaaf, onder voorwaarde, dat hij schrijven of andere werkzaamheden kan verrigten, of een rund of buffel, onder voorwaarde, dat zij dragtig is of veel melk geeft, terwijl na het sluiten van het koopkontrakt blijkt, dat zulks niet het geval is. Strijden de bedongen eigenschappen met de goede zeden of openbare orde, dan mag de koop niet vernietigd worden, ook indien de verkochte zaak die eigenschappen niet bezit; bijv. iemand koopt een slaaf, onder voorwaarde, dat hij stelen kan, en na het sluiten van het koopkontrakt blijkt, dat hij zulks niet kan doen.

Art. 117. Een overeenkomst, waarbij bedrog is gepleegd, is nietig; bijv. iemand verft het haar van een slaaf, dien hij wil verkoopen, zwart, terwijl het wit is; of hij melkt runders of buffels niet, blijkbaar met het doel om het te doen voorkomen, alsof die dieren veel melk geven.

Art. 118. De koop van een zaak, die gebreken heeft, welke

---

1 D. w. e. z. als zij nog bij elkander op het matje gezeten zijn; want de Oosterlingen verrigten alle plegtige handelingen, zittende op een matje of tapijt.

haar waarde verminderen, en tevens ongewoon aan de zaak en onbekend aan den kooper zijn, is nietig; zijn die gebreken bekend aan den kooper, dan is hij wettig. De verkoop is ook wettig, als de gekochte zaak gebreken heeft, die niet ongewoon zijn; bijv. iemand koopt een ouden slaaf, die tandeloos wordt bevonden.

Art. 119. De verkoop van een zaak, waarop een verpligting rust, die niet vermeld wordt bij den verkoop, is nietig; bijv. iemand koopt een slaaf, en, nadat hij hem gekocht en reeds lang in zijn dienst heeft, wordt hij veroordeeld tot de afkapping van zijn hand, omdat die slaaf, voor dat hij gekocht was, een anders hand heeft afgekapt [1]. De koop echter is wettig, als de kooper van die verpligting kennis droeg.

Art. 120. Koopt iemand een slaaf, die na het sluiten van het kontrakt aan een ziekte sterft, welke hij reeds vóór het sluiten van den koop had, maar waarmeê de kooper onbekend was, dan kan deze het kontrakt niet vernietigen, maar wel schadevergoeding vragen, die overeenkomt met het verschil in waarde van den slaaf, toen hij gezond en toen hij ziek was.

Art. 121. Koopt iemand een slaaf, dien hij vrijlaat, en komt de kooper, nadat hij hem vrij heeft gelaten, te weten, dat die slaaf reeds vóór den koop een gebrek had (bijv. hij is diefachtig), dan kan de kooper aan den verkooper schadevergoeding vragen, op de wijs zooals in het vorige artikel vermeld is.

Art. 122. De vrijwaring blijft rusten op den eersten verkooper, ook dan als de zaak meermalen gekocht is. Het eerste vereischte voor vrijwaring is, dat de zaak dadelijk na de ontdekking van de gebreken terug wordt gegeven, zonder uitstel. In sommige gevallen mag men bij de ontdekking uitstel nemen; bijv. als het etenstijd is, en men eet eerst; of als het nacht is, en men wacht tot den dag.

Art. 123. Bij verschillende beweringen tusschen kooper en verkooper over gebreken aan gekochte goederen (bijv. de ver-

[1] Over de wedervergelding of talio zie men het strafregt.

kooper beweert, dat de gebreken er bij den kooper aan zijn gekomen, en de kooper beweert het omgekeerde), wordt de bewering van den verkooper, onder eede afgelegd, voor bewijs aangenomen, en het koopkontrakt blijft bestaan.

Art. 124. Zoolang de verkochte zaak niet geleverd is, wordt de koop niet als volkomen beschouwd. Raakt het goed weg, of wordt het weggemaakt door den verkooper zelf, dan bestaat er geen koop; maar gaat het in zulk een geval te loor door toedoen van den kooper, dan blijft de koop bestaan, en de kooper is verpligt de kooppenningen te leveren; behalve wanneer hij geregtigd was tot het vernietigen van die zaak; bijv. de gekochte, maar nog niet geleverde, slaaf wilde den kooper dooden, en deze doodt hem bij wijze van zelfverdediging.

Art. 125. Is de verkochte zaak vóór de levering te loor gegaan door toedoen van een derde, dan heeft de kooper het regt, om den koop te laten doorgaan of te niet doen. In het eerste geval heeft de kooper verhaal voor de waarde van de verkochte zaak op dien derden persoon; in het tweede geval behoeft de kooper den koopprijs van de gekochte zaak niet te geven aan den verkooper, doch de verkooper moet het zelf verhalen op dengeen, die de zaak heeft weggemaakt.

Art. 126. Over gekochte goederen mag de kooper niet beschikken vóór de levering. Hij mag ze niet verkoopen, verpanden of ten geschenke geven, omdat hij zelf op die goederen nog geen volkomen eigendomsregt heeft. Na de levering kan hij er meê handelen naar goedvinden. Een slaaf kan echter vóór de levering vrijgemaakt, gelegateerd, waqf gemaakt of uitgehuwelijkt worden.

Art. 127. De eigenaar van goederen, die zich nog bevinden in het bezit van een ander, bij wien ze in bewaring of in pand waren gegeven, doch die reeds zijn gelost, kan er meê handelen naar goedvinden.

Art. 128. De verkoop van grond, zonder eenige voorwaarde, sluit in zich den verkoop van de gebouwen en beplantingen, die er op staan, omdat het nut van den grond gering zou zijn, als zulks niet het geval was. Bij schenking van grond zijn de

gebouwen en beplantingen er ook onder begrepen; maar zulks is niet het geval bij verpanding van grond.

Art. 129. De verkoop van een kampong, zonder bepaling of de gebouwen en beplantingen er onder zijn begrepen of niet, bevat ze wel in zich, en tevens alles wat nagelvast is; bijv. ingehangen deuren, vastgespijkerde ladders, enz. Er zijn dus niet onder begrepen deuren, die op den grond gelegd zijn (d. w. z. deuren, die niet zijn ingehangen), en alles wat niet nagelvast is; bijv. emmers, rustbedden, tafels, stoelen, enz.

Art. 130. De verkoop van een rijdier (bijv. een paard) sluit in zich den verkoop van de opgelegde schoenen; maar zijn ze met goud opgelegd, dan niet. Evenmin is het zadel van het paard er onder begrepen, ten minste als zulks niet overeengekomen is.

Art. 131. In den verkoop van levende boomen zijn de bladeren en takken, die nog sappig zijn, begrepen, maar niet de grond, waarin ze staan. De kooper heeft echter het genot van den grond, waarin die boomen staan, zoolang ze leven. Hij is verpligt ze om te kappen, zoodra ze dood zijn.

Art. 132. Bij den verkoop van boomen, waar vruchten aan zitten, geldt, ten opzigte van die vruchten, al wat men daaromtrent is overeengekomen. Is men echter niets overeengekomen, en behooren de verkochte boomen tot de palmsoorten, dan behooren de bloesems, die al zigtbaar zijn, aan den verkooper, en die nog niet zigtbaar zijn, aan den kooper; behooren die boomen tot de wijngaarden, dan behooren de vruchten, die al zigtbaar zijn, aan den verkooper, en die nog niet zigtbaar zijn, aan den kooper.

Art. 133. De kontraktanten moeten bij geschil over de hoeveelheid van de koopwaar of van den prijs (bijv. de verkooper beweert voor tien verkocht, en de kooper voor negen gekocht te hebben), terwijl geen van beiden een juridisch bewijs [1] heeft,

---

[1] Men zie bladzz. 387—395 van het bovengenoemde Handboek voor het Mohammedaansch regt.

beiden den eed tegen elkander afleggen. De verkooper doet dit het eerst, en verklaart, dat hij niet voor negen, maar voor tien verkocht heeft; vervolgens legt de kooper den eed af, en verklaart, dat hij niet voor tien, maar voor negen gekocht heeft. Hebben zij beiden den eed afgelegd, en neemt een van beide partijen genoegen in de opgegeven prijzen, dan mag degeen, ten wiens behoeve afstand is gedaan van eenige som, het kontrakt ook niet vernietigen. Wil geen van beiden afstand doen van eenige som, dan behoort de vernietiging door den regter uitgesproken te worden. Na de vernietiging van het kontrakt keeren de verkochte goederen tot den verkooper, en de kooppenningen tot den kooper terug.

Art. 134. Bij verschil in de beweringen (bijv. de een beweert, dat hij verkocht heeft, en de ander, dat het hem geschonken is geworden), en bij ontstentenis van een juridisch bewijs, leggen beiden den eed tegen elkander af. De eerste verklaart, dat hij het hem niet geschonken heeft; de tweede verklaart, dat het hem niet verkocht is geworden. Na den eed moeten de goederen, waarover het geschil liep, aan den eigenaar terug worden gegeven.

OVER VERBRUIKLEEN [1].

Art. 135. Verbruikleen bestaat niet, zoolang het goed nog niet geleverd is; na de levering krijgt de verbruiker den eigendom van de in verbruikleen ontvangen zaak. Degeen, die iets in verbruikleen heeft gegeven, mag het terugvragen, als het nog in wezen en nog in het bezit is van den verbruiker. Is de tijd, bij het kontrakt overgekomen, verstreken, dan moet de verbruiker een gelijke hoeveelheid en van dezelfde hoedanigheid teruggeven.

Art. 136. Het is ongeoorloofd, ook indien beide partijen er genoegen in nemen, deze overeenkomst aan te gaan, onder be-

---

[1] Men zie bladzz. 142—143 van het bovengenoemde Handboek voor het Mohammedaansch regt.

ding van winst te nemen, of van de zaak te vermeerderen [1], of onder beding van het op een andere plaats te betalen, of dergelijken. Heeft degeen, die in verbruikleen gegeven heeft, al winst daarvoor ontvangen, dan kan die weêr teruggevraagd worden; want bij hetgeen de wet noemt verbruikleen, kan men niet nemen een wederkeerige dienst of een voordeel.

Art. 137. Het is geoorloofd deze overeenkomst aan te gaan, onder beding van pand of borg; want zulks geschiedt alléén tot zekerheid, en niet om winst te nemen. De goederen nu, die tot het pand gediend hebben, kunnen, zoodra de pandgever, bij het verstrijken van den termijn van het kontrakt, ze niet kon lossen, verkocht worden. Brengen ze meer op dan de schuld bedraagt, dan wordt het meerdere teruggegeven aan den eigenaar; brengen ze minder op, dan blijft de pandgever schuldenaar voor het tekort. Wat de regeling nu van den borg aangaat, zoodra de tijd daar is om te betalen, mag de schuldeischer den persoon, die borg is gebleven, of den schuldenaar aanspreken.

Art. 138. Heeft iemand schuld aan twee personen zóódanig, dat aan den één een pand is gegeven en aan den ander niet, dan kan de laatste, als de termijn van betalen daar is en de schuldenaar niet kan betalen, geen aanspraak maken op de goederen, die zich bevinden in het bezit van den eersten schuldeischer: die goederen moeten blijven berusten bij den houder. Is de termijn van het kontrakt verstreken, dan kunnen ze verkocht worden door den eigenaar, maar met toestemming van den pandhouder. Wil de pandhouder den verkoop niet toestaan, dan moet de regter het doen, of de schuldeischer moet de schuld kwijt schelden. Wil de eigenaar den verkoop niet toestaan, dan gelast de overheid den verkoop of de betaling van de schuld; blijft de eigenaar bij zijn onwil volharden, dan is het prijzenswaardig, dat de regter het pand verkoopt en den

---

[1] D. i. bij het verstrijken van den termijn meer te zullen betalen, dan men ontvangen heeft.

schuldeischer betaalt uit de opbrengst; is die juist niet voldoende, dan blijft de pandgever aansprakelijk voor het tekort.

OVER HET PAND. [1]

Art. 139. De pandnemer mag het genot van het pand hebben, als de waarde van het verpande goed er niet door vermindert, bijv. paarden, woonhuizen, Het is ongeoorloofd dat genot te trekken van verpande goederen, als daardoor de waarde er van vermindert; bijv. een kleed dragen, daar het dan verslijt. Het is echter geoorloofd, als de pandgever het heeft toegestaan.

Art. 140. De schuldeischer, die in het bezit is van een pand, is niet aansprakelijk, als dat pand wegraakt, zonder dat hij nalatig was in het bewaren, en het strekt ook niet in mindering van zijn schuldvordering. Hij is echter aansprakelijk, als het pand wegraakt door nalatigheid van den houder; bijv. het wordt gedeponeerd op een plaats, ongeschikt om tot bewaarplaats te dienen; of, nadat het gelost is, wordt het niet teruggegeven aan den eigenaar.

Art. 141. Leent iemand van een ander goederen zóódanig, dat er pand zal gegeven worden, en wordt daarbij tevens genoemd de hoeveelheid van de goederen, die in pand zullen worden gegeven; de tijd voor hoe lang, en tevens de persoon, die ze in pand zal geven, én zijn die goederen nu in pand gegeven, dan wordt, als ze wegraken, zonder dat het toe te schrijven is aan nalatigheid in het bewaren, noch de schuldenaar, noch de pandhouder er voor aansprakelijk gesteld. Zijn ze echter niet te loor gegaan, en is de tijd daar om te betalen, terwijl de schuldenaar niet in staat is ze te lossen, dan kunnen die goederen door den schuldenaar verkocht worden, met toestemming van den eigenaar er van; maar de eigenaar van de goe-

---

[1] Men zie bladzz. 142—152 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

deren kan in de plaats daarvan vragen de geheele waarde er van bij den verkoop. Gaan ze te loor bij den schuldenaar, dan wordt hij er voor aansprakelijk gesteld.

Art. 142. Bij geschillen tusschen den pandhouder en den pandgever (bijv. de pandhouder beweert, dat de goederen te loor zijn gegaan, en dat het niet ligt aan nalatigheid in het bewaren; de pandgever betwijfelt het, of ze te loor zijn gegaan), wordt de onder eede afgelegde verklaring van den pandhouder aangenomen.

Art. 143. Bij geschillen tusschen den pandhouder en den pandgever (bijv. de pandhouder zegt, dat hij het pand al terug heeft gegeven; de pandgever zegt, dat hij het nog niet ontvangen heeft), terwijl geen van beiden een juridisch bewijs heeft, wordt de onder eede afgelegde verklaring van den pandgever aangenomen.

Art. 144. Een verpande slaaf kan door den eigenaar vrijgemaakt worden, maar hij moet bij den pandhouder in de plaats stellen de waarde van den slaaf, dien hij vrij heeft gemaakt, namelijk, als de vrijlater er toe in staat is; in het omgekeerde geval heeft het vrijlaten geen gevolg.

Art. 145. De pandgever, die zelf het pand wegmaakt, moet iets dergelijks, als het verloren is gegaan, in de plaats stellen; ook indien er bij het te loor gaan geen nalatigheid bestond in het bewaren.

Art. 146. Geeft iemand een slaaf in pand, die, toen hij in pand gegeven werd, tot geenerlei arbeid in staat was, maar die, gedurende den tijd, dat hij in staat van verpanding is, tot velerlei arbeid in staat wordt (bijv. een slaaf was vroeger, toen hij in pand gegeven werd, honderd realen waard, en in zijn staat van verpanding wordt hij door zijn kundigheden twee honderd realen waard), dan kan, als de eigenaar van dien slaaf een andere schuld heeft, die andere schuldeischer geen aanspraak maken op de vermeerdering van dat pand. De vermeerdering wordt gerekend onder dat pand begrepen te zijn, maar behoort ook aan den eigenaar van den slaaf.

Art. 147. Iemand heeft schuld aan twee menschen. Aan een van hen heeft hij tot pand gegeven een slavin, die nog geen kinderen had, en die tevens minder waard is dan zijn schuld bedraagt. Na verloop van eenigen tijd krijgt die slavin, terwijl zij in staat van verpanding verkeert, een kind. Kan nu de schuldenaar, als de termijn van het kontrakt verstreken is, dat pand niet lossen, noch zijn anderen schuldeischer, die geen pand heeft, betalen, dan wordt die slavin met haar kind verkocht. Met het geld, dat die slavin-moeder heeft opgebragt, wordt de pandnemer betaald; de andere schuldeischer kan geen aanspraak maken op het geld, dat die moeder heeft opgebragt. De pandnemer kan voor hetgeen de slavin minder heeft opgebragt, dan zijn pretentie bedraagt, aanspraak makên op het geld, dat het kind heeft opgebragt, maar hij kan het niet alles voor zich nemen: het moet verdeeld worden met den anderen schuldeischer in evenredigheid van hun pretentie's; bijv. zijn hun pretentie's gelijk, dan wordt het in tweeën gedeeld: zijn ze niet gelijk, dan wordt de opbrengst van het kind naar evenredigheid, in drieën, in vieren enz. verdeeld. Hetgeen er alsdan nog van de schuld overblijft, daarvoor blijft de schuldenaar aansprakelijk, en zoodra hij in staat is, moet hij betalen.

Art. 148. Bij geschillen tusschen den schuldenaar en den schuldeischer (bijv. de schuldeischer beweert, dat bij het leenen het beding van pand is gemaakt, en de schuldenaar ontkent het; of er wordt wel erkend, dat er een pand zal gegeven worden, maar het geschil loopt over het bedrag van het verpande), wordt de verklaring van den schuldenaar aangenomen; maar hij moet éénmaal [1] den eed doen.

Art. 149. Heeft iemand iets geleend, en beweert hij, dat bij die overeenkomst het beding van pand gemaakt is, terwijl de schuldenaar zulks ontkent, en bevindt zich het goed, dat

[1] In sommige gevallen moet men tot vijftig eeden toe doen; bijv. als de eisch loopt over een zaak, waarbij bloedstorting en sommige andere omstandigheden hebben plaats gehad.

hij beweert verpand te zijn geworden, in handen van den schuldenaar, dan wordt, als geen van beiden een juridisch bewijs heeft, de verklaring van den schuldenaar voor geloofwaardig gehouden; maar hij moet daarbij éénmaal den eed afleggen. Bevindt zich het goed, waarover het geschil loopt, in handen van den schuldeischer, en verklaart de schuldenaar, dat het goed zich in handen van den schuldeischer bevindt, omdat hij het uit eigen beweging genomen heeft, of onder voorwendsel van het te leenen, dan wordt de verklaring van den schuldenaar aangenomen; maar hij moet ook éénmaal den eed doen.

Art. 150. De schulden van een overledene jegens God of jegens de menschen[1] worden uit zijn nagelaten goederen betaald. Voor dat ze betaald zijn, mogen de erfgenamen die nagelaten goederen niet wegnemen of ten geschenke geven. Deze regel mag niet worden toegepast op hetgeen er na het overlijden bij komt; bijv. hetgeen de slaven hebben verdiend, jongen van runders of buffels en dergelijken; want deze vermeerdering is eigendom van de erfgenamen.

Art. 151. Er sterft iemand zonder schulden, en de erfgenamen verkoopen de nagelaten goederen. Na den verkoop echter komt er een nieuwe schuld op (bijv. de overledene heeft bij zijn leven het een of ander verkocht, maar na zijn dood blijkt, dat er aan het verkochte goed gebreken zijn, zoodat het teruggenomen wordt, terwijl de waarde al door den overledene verteerd is), dan heeft de verkoop geen gevolg. De erfgenamen moeten de nagelaten goederen, die al verkocht zijn, weêr terug vragen, en daarna moet er de schuld van den overledene meê betaald worden.

Art. 152. Heeft iemand meer schulden dan goederen, en is de tijd daar om te betalen, dan moet de regter, als al de schuldeischers zich tot hem wenden, met verzoek om aan dien persoon het beheer over zijn goederen te ontnemen, aan dat

---

[1] Men zie het 2e Hoofdstuk van het Mohammedaansch Strafregt, door Prof. S. Keijzer.

verzoek voldoen, en tevens moet er aan iedereen kennis van gegeven worden, om te voorkomen, dat de gefailleerde koopt of verkoopt. Nadat de schuldenaar failliet verklaard is, mag hij zijn goederen niet verkoopen of ten geschenke geven, want uit de opbrengst er van worden de schuldeischers betaald; het staat gelijk met pand. De schuldeischers, die ontstaan zijn, nadat het beheer der goederen ontnomen is, mogen niet in de betaling deelen. Krijgt de gefailleerde, nadat hem het beheer over zijn goederen ontnomen is, op nieuw goederen (bijv. door hout te sprokkelen, dagwerk te verrigten, door erfenissen, legaten of geschenken), dan worden deze begrepen onder de goederen, waarover hem het beheer ontnomen is. De schuldeischers, wier schulden na de faillietverklaring zijn ontstaan, mogen geen aanspraak maken op die bijgekomen goederen.

Art. 153. Heeft de regter het beheer over iemands goederen ontnomen, dan is het prijzenswaardig, dat hij spoedig tot den verkoop er van overgaat. De verkoop moet ergens plaats hebben, waar gewoonlijk kooplui bij elkander zijn, om er zooveel geld mogelijk van te maken. De allernoodzakelijkste kleêren, die de schuldenaar dagelijks draagt, mogen niet verkocht worden. Is alles verkocht, dan worden de schuldeischers uit de opbrengst betaald naar evenredigheid van hun schuldvorderingen.

Art. 154. De voogd van een minderjarige behoort zijn goederen te bewaren, totdat hij meerderjarig geworden en tot oordeel des onderscheids gekomen is. Iemand wordt gezegd het oordeel des onderscheids te bezitten, zoodra hij weet wat hem te doen staat, zoowel ten opzigte van de godsdienst, als van zijne wereldsche belangen; maar men behoort hem, voor dat hij meerderjarig is, op de proef te stellen. De zoon van een koopman wordt beproefd met den prijs van goederen, waarop winst is te behalen; de zoon van een landbouwer met zijn kennis van den landbouw; een meisje met al de werkzaamheden van een vrouw, die naar gissing nuttig kunnen zijn, en tevens met haar kennis in het bewaren van goederen en het zorgen voor de keuken.

OVER DE DADING OF TRANSACTIE. [1]

Art. 155. Op een doorloopenden weg, waar regts en links veel menschen aan wonen, is het niet geoorloofd huizen te bouwen op het midden van dien weg, of er gewassen in den grond te planten, ook indien ze niet hinderen aan de voorbijgangers, want ze maken den weg minder ruim. Ook is het niet geoorloofd boomstammen te leggen of zolderingen te maken, die verbonden worden met de omheining aan den overkant van den weg; maar dit kan geschieden, als ze den weg waarschijnlijk niet verduisteren, noch hinderen aan de voorbijgangers, noch aan het tuig van dieren waarop, of aan de kappen van wagens, waarin gereden wordt. In een slop kan niemand anders dan de eigenaars van den weg boomstammen leggen, zooals hier boven vermeld is; want die weg behoort aan niemand anders dan aan de menschen, die daar wonen; d. w. z. het is geen publieke weg. Evenmin is het geoorloofd, dat een van de eigenaars van zulk een weg eenig gebouw sticht, zonder de voorafgaande toestemming van de menschen, wier huizen op verren afstand staan van een deur, die tot uitgang dient [2]. Maar de menschen, die eenmaal de deur hebben, mogen nog een deur maken, met het doel om digt bij den grooten weg te zijn [3]; zij behoeven daartoe niet de toestemming te vragen van de menschen, die ver van den grooten weg zijn, namelijk, als hun oude deur digt gemaakt is. De menschen nu, die een deur hebben, die het verst verwijderd is van den grooten weg, mogen nog een deur maken, met het doel om

---

1 Men zie over de eigenlijke transactie, bladzz. 152—154, van het bovengenoemde Handboek voor het Mohammedaansch regt.

2 In veel groote steden van het Oosten is elk slop van voren gesloten met een houten deur, waarbij 's nachts iemand met licht de wacht houdt. Allen dus, die achter de deur wonen, hebben belang bij die deur.

3 Door een tweede deur wordt niemand benadeeld; in tegendeel vermeerdert de veiligheid.

wat digter bij den grooten weg te komen, en tevens mogen zij de oude deur behouden, omdat toch niemand van die oude deur zal gebruik maken.

Art. 156. Een muur tusschen twee huizen, die door den eigenaar van een van die huizen is opgebouwd, mag de eigenaar van het andere huis niet gebruiken; hij mag nergens in dien muur een spijker slaan, of er hout op leggen, noch een doorgang er in maken, als hij niet de toestemming daartoe heeft van dengeen, die den muur gebouwd heeft. Staat de eigenaar het toe, dan wordt het gerekend, dat die muur hem maar geleend wordt, en de eigenaar kan hem terug eischen. Heeft de eigenaar zulks gedaan, en gaat hij door, om er datzelfde gebruik van te maken, dan kan de eigenaar er huur van vragen.

Art. 157. Staat er een muur tusschen twee huizen, en is hij een gemeenschappelijk eigendom, dan mag geen van beiden hem beschadigen. Stort de muur in, dan kan de eene eigenaar niet van den anderen vorderen, om hem weêr op te bouwen. Wil een van beiden hem opbouwen, en worden de kosten door hem alleen gedragen, dan kan de andere hem dat niet beletten, en, als de muur opgebouwd is, trekt hij er alleen het nut van. Wordt hij afgebroken door dengeen, die hem gebouwd heeft, dan kan de andere hem beletten om hem weêr op te bouwen, maar helpen beiden elkander in het opbouwen, dan wordt hij weêr gemeenschappelijk eigendom.

Art. 158. Staat er een muur tusschen twee huizen, en zegt een van de eigenaars van die huizen, dat het zijn eigendom is, dan wordt, als de steenen van dien muur van het eene huis zamenkomen met die van het andere, of ombuigen aan de hoeken van het huis, terwijl het andere huis alleen daar aansluit, de verklaring aangenomen van den eigenaar van het huis, dat verbonden is met dien steenen muur, maar hij moet éénmaal den eed doen. Zijn beiden huizen met dien steenen muur verbonden, en zijn er geen menschen, die getuigen voor het regt van eenen van beiden, dan moeten zij beiden beëedigd worden, en daarna is de muur gemeenschappelijk

eigendom. Degeen, die weigert den eed te doen, verliest zijn eigendom, dat overgaat op hem, die den eed gedaan heeft.

Art. 159. Degeen, die schulden overdraagt, heeft daartoe niet noodig de toestemming van dengeen, op wien hij ze overdraagt, maar wel die van den oorspronkelijken schuldeischer. Is het kontrakt in wettigen vorm aangegaan, dan is de schuldenaar ontslagen van zijn schulden; terwijl degeen, op wien ze overgedragen zijn, ontslagen is van zijn schulden aan dengeen, die ze heeft overgedragen [1].

OVER BORGTOGT. [2]

Art. 160. De schuldeischer, die een borg heeft voor zijn schuld, kan, als de tijd verschenen is om te betalen, den schuldenaar of den borg, elk voor de geheele som, of elk voor de helft aanspreken. Wordt de schuld door den schuldeischer kwijt gescholden, dan geldt zulks ook voor den borg; d. w. z. dan is de borg ook ontslagen; doch ontslaat de schuldeischer den borg van zijn borgtogt, dan is de schuldenaar niet ontslagen. Wil de borg eerst betalen, dan kan hij het verhalen op den persoon, voor wien hij borg is gebleven, namelijk, als hij zich met goedvinden van den schuldenaar als borg gesteld heeft; is zulks niet het geval, dan kan hij het niet op den schuldenaar verhalen, want dan komt het door zijn eigen onachtzaamheid.

Art. 161. Degeen, die borg blijft voor de schulden van een ander, en ze op verzoek van den schuldenaar afbetaalt, kan het weêr verhalen op den persoon, voor wien hij ze heeft afbetaald, namelijk, als hij door getuigen kan bevestigen, dat hij ze afbetaald heeft, of als de schuldenaar bij de betaling tegenwoordig was, of als de schuldeischer de betaling erkend heeft.

---

[1] Men zie over de overdragt van schulden, bladzz. 154—156, van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

[2] Men zie bladzz. 156—159 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

Art. 162. Degeen, die zich borg stelt voor iemand, die opgeroepen is, om voor de regtbank te verschijnen, ten einde gevonnisd te worden, moet dit noodzakelijk doen op last van dengeen, voor wien hij borg blijft. Is deze gedagvaard voor een geldschuld, dan behoeft de borg het bedrag van de geldschuld niet te kennen. In dusdanige aangelegenheid moet de borg den persoon, voor wien hij borg is gebleven, voor de regtbank brengen; is deze overgeleverd aan het geregt, dan is hij ontslagen van zijn borgtogt. Is degeen, voor wien hij borg is gebleven, afwezig, dan moet de borg hem halen, als hij weet, waar hij zich ophoudt, en als het veilig is op weg. Met het vonnissen wordt zoo lang gewacht, als naar gissing noodig is om naar die plaats te gaan en van daar weêr terug te keeren. Is de borg langer uitgebleven, dan de gestelde termijn, of is hij tot de regters teruggekeerd zonder hem meê te kunnen brengen, dan wordt de borg zoolang gevangen gezet, dat naar gissing degeen, voor wien hij borg is gebleven, niet meer terug kan komen (bijv. dat hij gestorven is). Die borg behoeft dan niet te betalen.

OVER DE MAATSCHAP OF VENNOOTSCHAP. [1]

Art. 163. Gaan twee menschen een vennootschap aan, of willen zij voor gemeenschappelijke rekening handel drijven, dan is het een noodzakelijk vereischte, dat het geld, dat voor die vennootschap wordt gebruikt, van dezelfde soort en van hetzelfde gehalte is; zoodat, als dat geld onder elkander gemengd is, het moeijelijk bij elkander gezocht kan worden; bijv. guldens bij guldens, dukatons bij dukatons, en dergelijken. Hebben zij winst behaald of verlies geleden, dan moet de winst of verlies door beide vennooten gedeeld of geleden worden naar het bedrag van ieders inleg: voor een grooten inleg is het veel; voor een kleinen in-

---

[1] Men zie bladzz. 159—161 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

leg weinig. Raakt er iets weg, terwijl het in het bezit van de twee vennooten is, zonder dat het aan hunne nalatigheid is toe te schrijven, dan wordt geen van beiden er voor aansprakelijk gesteld. De bewering van een van beiden, dat het weggeraakt of hem geschonken is door zijn maat, of dat hij het reeds heeft teruggegeven, wordt, na door één eed te zijn bevestigd, voor waar aangenomen. Degeen, die iets naar een andere stad vervoert, zonder toestemming van zijn mede-vennoot, wordt aansprakelijk gesteld, als het op weg verloren gaat.

OVER DE LASTGEVING. [1]

Art. 164. Stelt iemand een gevolmagtigde aan, en laat hij hem het een of ander voor zich verkoopen; dan is het ongeoorloofd, dat die gevolmagtigde het uit eigen beweging beneden de waarde verkoopt, of dat hij bij den verkoop een termijn van betaling stelt (d. i. op crediet verkoopt), of dat hij het verkoopt voor geld, in dat land niet gangbaar; dit gedaan hebbende op last van den lastgever, wordt hij niet aansprakelijk gesteld. De lastgeving is geoorloofd omtrent allerlei werkzaamheden, die waarschijnlijk de lastgever en lasthebber met elkander kunnen doen en verrigten. Het is geoorloofd, dat een vader een anderen man tot gevolmagtigde aanstelt, om zijn dochter uit te huwelijken; maar een vrouw kan in huwelijkszaken niet gevolmagtigd worden: wel om de (schriftelijke) verstooting [2] over te brengen aan zijn vrouw. Het is ongeoorloofd, dat een slaaf gemagtigde is, om een meisje uit te huwelijken, maar wel om de toestemming van een vrouw aan te nemen tot het aangaan van een huwelijk met den man, die hem zelf tot gevolmagtigde heeft aangesteld; of om de (schriftelijke) verstooting over te brengen. Het is ongeoorloofd, dat een minderjarige lastgever

---

[1] Men zie bladzz. 161—166 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

[2] In Oost-Indië noemt men dit scheidbrief.

of lasthebber in bovengenoemde zaken is, maar wel om geschenken weg te brengen en te magtigen, om gasten in huis te ontvangen.

Art. 165. Degeen, die een vordering heeft bij den regter, kan daarvoor een gevolmagtigde aanstellen; even zoo kan de gedaagde een ander tot gevolmagtigde aanstellen, om op die vordering te antwoorden; maar niet om een bekentenis voor den regter af te leggen, als hij eenmaal bekend heeft [1]. Evenmin is het geoorloofd, dat iemand een ander tot gevolmagtigde aanstelt om te getuigen, of om een eed te doen.

Art. 166. Het kontrakt houdt op, als de lastgever of lasthebber sterft of krankzinnig wordt, en een gezonde van zinnen kan den krankzinnige of doode niet vervangen: evenmin kunnen de erfgenamen van den overledene of krankzinnige het kontrakt voortzetten. Het kontrakt houdt op, als een van beide partijen het doet ophouden.

Art. 167. Degeen, die last heeft om iets te koopen of te verkoopen, wordt, als het bij hem wegraakt, zonder dat het aan zijn nalatigheid te wijten is, er niet voor aansprakelijk gesteld. Beweert de lasthebber, dat het verloren is gegaan, doch gelooft de lastgever hem niet, dan wordt de verklaring van den lasthebber, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen.

Art. 168. Verkoopt iemand iets van een ander, en verklaart hij bij den verkoop, dat hij daartoe last heeft van den eigenaar, doch deze ontkent, hem daartoe last te hebben gegeven; dan wordt, als geen van beiden een juridisch bewijs heeft, de verklaring van den eigenaar aangenomen, maar hij moet éénmaal den eed doen. Na de beëediging van den eigenaar wordt degeen, die verklaarde lasthebber te zijn, aansprakelijk gesteld.

Art. 169. Bij geschillen tusschen den lasthebber en lastgever over de regeling van het kontrakt (bijv. de lasthebber verklaart, dat hij in last heeft gekregen om te verkoopen op

---

[3] Op Java werden de Inlandsche advokaten, die gedurende het Engelsche Tusschenbestuur zijn afgeschaft, wakil's genoemd.

crediet; of dat hij in last heeft, om het een of ander voor twintig te koopen; doch de lastgever beweert, dat hij last heeft gegeven om voor tien te koopen), wordt de verklaring van den lasthebber, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen. Na de beëediging wordt de lasthebber aansprakelijk gesteld.

Art. 170. Verklaart de lasthebber, dat hetgeen, waarover hij tot gevolmagtigde aangesteld is geworden, al terug is gegeven aan den lastgever, terwijl de lastgever zulks ontkent, dan wordt, als geen van beiden een juridisch bewijs heeft, de verklaring van den lasthebber, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen. Na de beëediging kan de lastgever de teruggaaf er van niet vorderen. Maar verklaart de lasthebber, dat het bij de teruggaaf in ontvangst is genomen door een bediende of bode van den lastgever, en dezen zulks ontkennen, zonder een juridisch bewijs te hebben, dan worden de verklaringen van die personen, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen. Na de beëediging wordt de lasthebber aansprakelijk gesteld.

Art. 171. Verkoopt een lasthebber het een of ander, en verklaart hij, dat hij de waarde er voor ontvangen heeft, maar dat het geld bij hem te loor is gegaan, terwijl hij voor die verklaring geen juridisch bewijs heeft, dan wordt, als hetgeen men hem heeft laten verkoopen nog niet geleverd is aan den kooper, de verklaring van den lastgever, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen. Na de beëediging moet de lasthebber vergoeding geven. Is het echter al geleverd aan den kooper, dan wordt de verklaring van den lasthebber, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen. Na de beëediging behoeft hij geen vergoeding te geven.

Art. 172. Heeft iemand in last, om een schuld te betalen, en verklaart hij zulks gedaan te hebben, doch de schuldeischer ontkent de betaling, dan wordt, als geen van beiden een juridisch bewijs heeft, de verklaring van den schuldeischer, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen. Na de beëediging moet de schuldenaar betalen: de lasthebber is er niet meê voor verantwoordelijk.

Art. 173. Zendt iemand een ander naar dezen of genen persoon toe, om iets voor hem te halen, dat hij wenscht te koopen, dan wordt, als het onder weg zoek raakt, degeen, die den bode heeft gezonden, aansprakelijk gesteld, niet de bode.

Art. 174. Lasthebber en bewaarnemer moeten terstond, op aanvraag van lastgever of bewaargever, de in hun berusting zijnde goederen geven, en zij mogen daarmeê niet zoo lang wachten als noodig is tot het nemen van getuigen; want de verklaringen van lasthebber en bewaarnemer worden voor geloofwaardig gehouden, als er naderhand geschil mogt zijn over het al of niet teruggeven van de goederen aan den eigenaar. Al degenen echter, wier verklaringen over het teruggeven van goederen niet worden aangenomen (bijv. schuldenaars of personen, die wederregtelijk in het bezit van iets zijn gekomen), mogen, als ze opgevorderd worden, de teruggaaf er van uitstellen, totdat zij getuigen hebben genomen, want ontstaat er geschil over het al of niet teruggeven er van, dan worden hunne verklaringen niet aangenomen.

Art. 175. De schuldenaar, die wordt gemaand door een bode van zijn schuldeischer, kan de betaling er van aan dien bode uitstellen, totdat hij getuigen heeft genomen, want betaalt hij zonder daarbij getuigen te nemen, dan wordt, als er een regtzaak van komt, de verklaring van den schuldenaar niet aangenomen.

OVER VERKLARINGEN. [1].

Art. 176. Legt iemand, gezond zijnde, de verklaring af, dat er zich goederen bij hem bevinden van A, en legt hij later, ziek zijnde, de verklaring af, dat er zich goederen bij hem bevinden van B, dan worden, als degeen, die zulks ver-

[1] Men zie bladzz. 405—408 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

klaard heeft, sterft, de goederen voor A en B uit de nalatenschap van den overledene genomen.

Art. 177. Degeen, die op de vraag van een ander "zijt "gij mij geld schuldig?" ja antwoordt, neemt de verpligting op zich om te betalen, ook indien hij werkelijk niet schuldig mogt zijn. Antwoordt hij, dat hij al betaald heeft, of dat hem de schuld is kwijt gescholden, en heeft hij daarvoor getuigen, dan is hij van alles vrij. Zijn er echter die getuigen niet, dan kan men aan den eischer den eed opleggen, en na de eedsaflegging moet de gedaagde betalen. Wil de eischer geen eed doen, dan wordt de gedaagde beëedigd; wil deze geen eed doen op hetgeen hij beweert, dan moet hij betalen al wat de eischer vordert; de eischer behoeft dan geen eed te doen.

Art. 178. Iemand heeft goederen in zijn bezit, en verklaart, dat ze aan A toebehooren; later verklaart hij, dat ze het eigendom zijn van B. Zeggen zoowel A als B, ieder in het bijzonder, dat die verklaring waar is, dan worden die goederen aan A overgegeven, en B kan schadevergoeding vragen voor hetgeen de waarde van die goederen bedraagt; d. w. z. dat de verklaringen van den bezitter van die goederen bekrachtigd worden.

Art. 179. Degeen, die verklaart goederen in zijn bezit te hebben van A, terwijl A ontkent de eigenaar er van te zijn, blijft in het bezit van die goederen, zelfs als A later zijn verklaring herroept. Herhaalt echter de bezitter van die goederen in het laatste geval nogmaals zijn verklaring, dan worden die goederen aan A overgegeven.

Art. 180. Erkent iemand een persoon, die meerderjarig is en wiens afkomst bij niemand bekend is, als zijn kind, dan wordt die persoon het kind van dengeen, die hem als zoodanig erkend heeft; namelijk, als het erkende kind veel jonger is dan degeen, die hem erkend heeft. Is de als kind erkende persoon niet minderjarig en niet krankzinnig, dan moet hij noodzakelijk in die erkenning toestemmen. Zegt echter die persoon, nadat hij in die erkenning heeft toegestemd, dat ze

onwaar is, dan blijft hij toch zijn kind: bij overlijden erven zij van elkander. Is de als kind erkende persoon minderjarig, krankzinnig of reeds dood, dan is het niet noodzakelijk, dat hij die verklaring voor waar erkent. Als de minderjarige meerderjarig is geworden, of de krankzinnige gezond van zinnen, en zij zeggen, dat die erkenning onwaar was, dan wordt daardoor de betrekking van kind niet verbroken.

Art. 181. Erkennen twee menschen één persoon als hun kind, terwijl deze meerderjarig en niet krankzinnig is, dan behoort die persoon aan hem, wiens erkenning als kind door hem voor waar wordt aangenomen.

OVER BRUIKLEEN. [1]

Art. 182. Degeen, die van een ander wat leent, mag er gebruik van maken. Gaat het verloren of bederft de gebruiker het bij een gebruik, waartoe hij geen verlof van den eigenaar heeft, dan wordt hij aansprakelijk gesteld; bederft hij het bij een gebruik, waartoe hij verlof heeft van den eigenaar (bijv. een paard wordt bereden, lijnwaad wordt gedragen, of dergelijk behoorlijk gebruik), dan wordt de gebruiker, ook indien het geheel bederven mogt, niet aansprakelijk gesteld. Bij geschillen tusschen den leener en den uitleener, of het bederven al of niet plaats heeft gehad bij een gebruik, waarvoor hij verlof van den eigenaar heeft, wordt de door één eed bevestigde ververklaring van den eigenaar aangenomen. Na de eedsaflegging moet de leener aan den uitleener vergoeding geven.

Art. 183. Degeen, die iets in bruikleen geeft, kan het terugvragen, wanneer hij wil, om het even of het voor een onbepaalden tijd in bruikleen is gegeven of niet. Een stuk land, dat in bruikleen is gegeven, om er lijken in te begraven, mag, voor dat het aangeaard is, teruggenomen worden; is het een-

---

[1] Men zie bladzz. 169—172 van het bovengemeld Handboek voor het Mohammedaansch regt.

maal aangeaard, dan mag het niet teruggeëischt worden, zoolang de lijken niet verrot zijn. Even zoo mag een schip niet teruggevraagd worden, zoo lang het zich midden in zee bevindt. De belooning voor het leenen wordt bij de teruggaaf van de geleende goederen door den leener gegeven.

Art. 184. Leent iemand een stuk land uit, om er gebouwen op te zetten of gewassen in te planten, en vraagt de eigenaar het terug, dan moeten die gebouwen en gewassen weggebroken worden, als er bij het aangaan van het kontrakt de voorwaarde gesteld is, dat ze weggebroken zouden worden, zoodra de uitleener het stuk land terug mogt vragen: is bij het aangaan van het kontrakt die voorwaarde niet gemaakt, dan kan de leener ze wegbreken of niet, maar, als ze weggebroken worden, dan moet de gebruiker den grond effen maken en de ruïnen van de gebouwen en de beplantingen wegnemen. Wil de leener ze niet wegbreken, dan heeft de eigenaar van den grond de keus tusschen drie zaken: 1°. hij kan het land aan den leener verkoopen; 2°. hij kan de gebouwen en beplantingen wegbreken, maar dan moet hij schadevergoeding geven voor hetgeen ze dan minder waard zijn, als toen ze nog op den grond stonden; 3°. hij kan de gebouwen en beplantingen laten staan en huur voor den grond vragen. Wil de eigenaar van den grond geen keus doen, dan laat men de zaak rusten, tot dat hij een keus doet. Wordt de grond verkocht, dan mag de eigenaar van de gebouwen er op komen, om de beplantingen te begieten.

Art. 185. Vraagt iemand een stuk land te leen, om er gebouwen op te zetten of gewassen in te planten, dan wordt dat kontrakt maar voor éénmaal aangegaan; d. w. z. als de gebouwen instorten of de gewassen sterven, dan mogen die gebouwen niet hersteld, noch levende gewassen in plaats van de doode geplant worden, zonder toestemming van den eigenaar van den grond.

Art. 186. Bij geschillen tusschen den eigenaar van goederen en dengeen, die er gebruik van heeft (bijv. de gebruiker

beweert, dat hij ze in bruikleen heeft; de eigenaar verklaart, dat ze hem in huur zijn gegeven), wordt de door één eed bevestigde verklaring van den gebruiker aangenomen, namelijk, als er in dat geschil geen juridisch bewijs is, en de goederen zich nog, hoewel niet lang, bevinden in het bezit van den gebruiker; waren ze al lang in het bezit van den gebruiker, dan wordt de verklaring van den eigenaar, na door één eed te zijn bevestigd, aangenomen. Na de eedsaflegging moet de gebruiker de goederen en tevens de huur er voor aan den eigenaar geven.

Art. 187. Degeen, die een waterkruik neemt uit de handen van iemand, die water verkoopt, en hij laat ze vallen, zoodat ze breekt, moet alleen de kruik vergoeden, maar niet het water, namelijk, als hij ze niet gekocht heeft; heeft hij ze wel gekocht, en was er in de kruik ongeveer zooveel als voor hem genoeg was om te drinken, dan moet hij het water vergoeden, maar niet de kruik.

Art. 188. Vraagt iemand een kleedingstuk te leen, dat door hem te dragen gegeven wordt aan zijn minderjarige dochter, en laat hij het bewaren bij een ander, dan kan, als het gestolen wordt, de uitleener schadevergoeding vragen aan den bewaarder, als deze wist, dat het kleed niet behoorde aan dengeen, die het hem in bewaring gaf. De bewaarder wordt niet aansprakelijk gesteld, als hij dacht, dat het behoorde aan dengeen, die het hem in bewaring gaf.

Art. 189. Bewoont iemand reeds lang een huis met toestemming van den eigenaar, maar, toen hij het hem toestond, werd er niet de voorwaarde bij gemaakt, om er huur voor te betalen, dan kan de eigenaar geen huur vragen aan den bewoner, als de eigenaar niet minderjarig en niet krankzinnig is. Is de eigenaar minderjarig of krankzinnig, dan moet de bewoner huur betalen, voor zoo lang hij er naar gissing in heeft gewoond.

Art. 190. Bij geschillen tusschen den leener en den uitleener (bijv. de leener zegt, dat hij de geleende goederen al te-

rug heeft gegeven; de uitleener daarentegen zegt, dat hij ze nog niet terug ontvangen heeft), wordt, als geen van beiden getuigen heeft, de onder eede afgelegde verklaring van den uitleener aangenomen. Na de eedsaflegging wordt de leener aansprakelijk gesteld.

OVER HET BEZIT TE KWADER TROUW [1].

Art. **191.** Degeen, die wederregtelijk gebruik maakt van een ander's eigendom (bijv. met een ander's voertuig rijden, zijn plaats bezetten, zijn slaaf tot bode gebruiken en dergelijken), wordt aansprakelijk gesteld, als dat wederregtelijk in bezit genomene beschadigd wordt of te loor gaat. De schadevergoeding nu wordt berekend naar de hoogste waarde, die de zaak door vermeerdering kan krijgen; d. w. z. als het wederregtelijk in bezit genomene in waarde kon stijgen, terwijl het in handen was van den bezitter te kwader trouw, dan wordt hij aansprakelijk gesteld voor de hoogste waarde, namelijk, als er veel moeijelijkheden aan verbonden zijn om een gelijke zaak [2], als die welke verloren geraakt is, te leveren; gaat dat met geen moeijelijkheden gepaard, dan is hij voor een gelijke aansprakelijk (bijv. men maakt water zoek, dan wordt men ook aansprakelijk gesteld voor water; hetzelfde geldt van grond, rood koper, ijzer, tin, stofgoud). Is het wederregtelijk in bezit genomene niet te loor gegaan, dan moet het aan den eigenaar terug worden gegeven. Beweert de bezitter te kwader trouw, dat het te loor is gegaan, maar gelooft de eigenaar het niet, dan wordt de onder eede afgelegde verklaring van den bezitter te

---

1 Men zie bladzz. 172—179 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

2 In het Mohammedaansch regt worden de zaken o. a. verdeeld in gecongregeerde zaken (dîen), waaronder men verstaat alle zaken, die met gelijke te vergoeden zijn, en in gespecificeerde zaken (ain), waaronder men alle met haar waarde te vergoeden zaken verstaat.

kwader trouw aangenomen. Na de beëediging stelt hij de waarde er voor in de plaats.

Art. 192. Degeen, die, hetzij door bezitneming te kwader trouw, hetzij door bewaargeving, iets in bezit krijgt uit handen van een ander, die het verkregen heeft door het zich wederregtelijk toe te eigenen, wordt aansprakelijk gesteld, als het wegraakt. Maar de eigenaar kan er een van beiden voor aanspreken, hetzij den eersten bezitter te kwader trouw of den tweeden; maar degeen, op wien de schadevergoeding neêrkomt, is de bezitter er van. Heeft de eerste bezitter te kwader trouw schadevergoeding gegeven, dan kan hij het verhalen op den houder er van; heeft de bezitter schadevergoeding gegeven, dan kan hij het niet verhalen op den eersten bezitter te kwader trouw.

Art. 193. Geeft iemand aan gasten spijs, die wederregtelijk in bezit is genomen, dan komt de schadevergoeding neêr op dengeen, die ze gegeten heeft. Beweerde degeen, die er op onthaalt, dat de spijs zijn eigendom was, en dat hij de schadevergoeding al gegeven heeft, dan kan hij het niet verhalen op de gasten, noch op degenen, die ze gegeten hebben. Is de wederregtelijk in bezit genomen spijs aan den eigenaar zelf te eten gegeven, dan is de bezitter te kwader trouw niet aansprakelijk.

Art. 194. Degeen, die een afgodsbeeld, gamelan of iets dergelijks vernielt, alleen met het doel om afgodsbeelden of gamelans te vernielen, is voor niets aansprakelijk. Het is geoorloofd afgodsbeelden en gamelans te vernielen, zonder ze te verbranden; worden ze verbrand, dan wordt de vernieler aansprakelijk gesteld voor hetgeen de waarde was van de metalen, waaruit zulke zaken vervaardigd worden: niet voor de geheele waarde van die zaken, toen ze nog ongeschonden waren.

Art. 195. Degeen, die wederregtelijk een voertuig of iets dergelijks van een ander in bezit neemt, en het beschadigt, maar zóó, dat het in wezen blijft, moet het teruggeven

aan den eigenaar, de schade voor hetgeen het in waarde verminderd is vergoeden en er huur van betalen.

Art. 196. Degeen, die zich wederregtelijk toeeigent een paar Chinesche muilen, die tien tali's waard zijn, moet, als er een van wegraakt, de andere aan den eigenaar teruggeven, en tevens de schade voor hetgeen ze in waarde verminderd zijn vergoeden. Is bijv. de overige muil twee tali's waard, dan moet hij acht tali's als schadevergoeding geven.

Art. 197. Degeen, die ligtvaardig de handen slaat aan iets van een ander; bijv. aan olie, en die kookt, zoodat ze vermindert in hoeveelheid, hoewel niet in waarde, moet de overblijvende olie aan den eigenaar teruggeven, en tevens schadeloosstellen voor hetgeen ze verminderd is. Is de gekookte olie in waarde verminderd, dan wordt hij ook daarvoor aansprakelijk gesteld.

Art. 198. Degeen, die ligtvaardig de handen slaat aan lijnwaad van een ander, dat wordt gewasschen; of aan tarwe, die wordt gemalen; of aan goud, waarvan versiersels worden gemaakt, kan geen loon vragen voor hetgeen hij er aan gedaan heeft. De eigenaar nu kan handelen even als in het vorige artikel: als het goud, waarvan versiersels gemaakt zijn, in denzelfden staat van vroeger aan den eigenaar terug wordt gegeven, dan is het geoorloofd, dat de eigenaar huur vraagt voor den tijd, dat het in handen van den bezitter te kwader trouw geweest is.

Art. 199. Degeen, die wederregtelijk een stuk land van een ander in bezit neemt, en er gebouwen opzet of beplantingen, moet de gebouwen omhalen en de beplantingen uit den grond trekken; daarna moet dat stuk land effen gemaakt worden. Is dat stuk land in waarde verminderd, dan moet hij daarvoor schadevergoeding geven en tevens huur betalen.

Art. 200. Degeen, die zich wederregtelijk lijnwaad van een ander toeeigent, en het verft met zijn eigen indigo, moet de verf er uit maken, als het mogelijk is en de eigenaar zulks verkiest. Als de verf er niet uitgemaakt kan worden, en ze de waarde van het lijnwaad doet verminderen, dan moet de be-

zitter te kwader trouw het lijnwaad aan den eigenaar teruggeven, en schadevergoeding voor hetgeen het in waarde verminderd is, benevens huur er voor, betalen. Maar verhoogt die verfstof de waarde van het lijnwaad, dan krijgt de bezitter te kwader trouw zijn deel er van. Was het lijnwaad, voordat het geverfd was, tien realen, en nadat het geverfd is geworden, vijftien realen waard, dan wordt hetgeen het nu meer waard is als vroeger verdeeld in drie deelen: de eigenaar krijgt twee deelen, en de bezitter te kwader trouw en tevens verwer krijgt één deel.

Art. 201. Degeen, die wederregtelijk iets van een ander in bezit neemt, en het daarna vermengt met iets, dat hem toebehoort, moet het, als het mogelijk is, daarvan scheiden (bijv. witte tarwe met roode tarwe, en dergelijken). Gaat het van elkander scheiden met veel moeite gepaard (bijv. witte tarwe met witte tarwe), dan is het geoorloofd, dat die bezitter te kwader trouw de waarde van het wederregtelijk in bezit genomene in de plaats stelt, of een gelijke zaak vergoedt.

Art. 202. Degeen, die zich wederregtelijk låkå-hout van een ander toeeigent, en het gebruikt tot het maken van onderlagen voor een huis, moet dat hout er uit nemen, het teruggeven aan den eigenaar, schadevergoeding voor hetgeen het verminderd is in waarde, benevens huur er voor, betalen. Maar is het hout al vermolmd, dan moet hij schadevergoeding betalen, zooveel als de geheele waarde is, en tevens huur er voor. Degeen, die zich wederregtelijk hout toeeigent van een ander, en het gebruikt om er een schip van te maken, wordt gelijk gesteld met dengeen, die zich wederregtelijk hout toeeigent voor onderlagen.

Art. 203. Degeen, die zich wederregtelijk grond toeeigent van een ander, en tevens dien grond van zijn plaats vervoerd heeft, moet dien grond op zijn plaats terugbrengen, en ze tevens gelijk uitspreiden zoo als vroeger. Het is geoorloofd, dat de eigenaar huur vraagt voor den grond, welken die bezitter te kwader trouw vervoerd heeft, en tevens huur voor het stuk

land, dat hij begaan heeft, toen hij den weggevoerden grond terugbragt.

OVER NAASTING [1].

Art. 204. Zijn er twee menschen, die gemeenschappelijke eigenaars zijn van één onroerende zaak (bijv. van een stuk land of van gebouwen), en verkoopt een van beiden zijn aandeel aan een derden persoon, dan kan de andere zich het regt toeeigenen om het voor zich zelf te koopen voor den prijs, overeengekomen met dien derden persoon.

OVER MAATSCHAP OF VENNOOTSCHAP [2].

Art. 205. Heeft iemand zilver of goudgeld, en stelt hij het ter hand aan een ander om er meê te handelen, en maakt hij tevens de voorwaarde er bij, dat hij voor de helft of voor één derde in de winst zal deelen, dan is het geoorloofd, dat die persoon, aan wien dat geld ter hand is gesteld, er meê gaat handelen. Behaalt de handeldrijvende vennoot winst, dan wordt die door beiden bezeten en verdeeld volgens het kontrakt; lijdt hij verlies, dan kan de geldschieter het niet op hem verhalen. Evenmin kan de geldschieter het op hem verhalen, als er eenig goed te loor gaat of beschadigd wordt, zonder dat het aan zijn nalatigheid is toe te schrijven. Bij geschillen tusschen den vennoot en den eigenaar (bijv. de vennoot zegt, dat hij het geld verloren heeft, of dat hij het aan den eigenaar terug heeft gegeven; de eigenaar zegt, dat hij het niet gelooft, of ontkent het ontvangen te hebben), wordt, als geen van beiden een juridisch bewijs heeft, de onder eede afgelegde verklaring van

---

[1] Men zie bladzz. 179—183 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

[2] Men zie bladzz .183—186 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

den vennoot aangenomen. Na de beëediging wordt hij niet aansprakelijk gesteld. Bij geschillen over het overeengekomene (bijv. de handeldrijvende vennoot beweert, dat er overeengekomen is, dat hij voor de helft in de winst zou deelen; de eigenaar beweert voor één derde), worden beide partijen beëedigd. De eed nu van den vennoot luidt: "in alle ernst, er "is niet overeengekomen, dat ik voor een derde in de winst "zou deelen, maar wel voor de helft;" de eed van den eigenaar luidt: "in alle ernst er is niet overeengekomen, dat hij "voor de helft in de winst zou deelen, maar wel voor één "derde." Na de eedsaflegging mag de vennoot niets voor zich van de winst nemen; die winst behoort aan den geldschieter; maar de vennoot krijgt een behoorlijk loon voor zijn werk.

OVER DEGENEN, DIE HET LAND BEBOUWEN VOOR EEN AANDEEL IN DE VRUCHTEN [1].

Art. 206. Degeen, die voor het bevochtigen van beplantingen loon neemt, terwijl de boomen, die bevochtigd worden, palmboomen of wijngaarden zijn, kan het kontrakt sluiten, om voor het bevochtigen als loon de helft of één derde gedeelte van de vruchten te krijgen. Ten opzigte van andere boomen dan die twee soorten, kan men zulk een kontrakt niet aangaan, namelijk, als de plaats, waar ze staan, afgezonderd is; staan ze op hetzelfde terrein als de palmboomen en wijngaarden, dan kunnen ze ook als zoodanig meêgerekend worden. De werkzaamheden nu, die gedaan moeten worden door den landbouwer, zijn bijv. bevochtigen, waterputten en waterleidingen in goeden staat houden, gras wieden, bakens maken, klimgewas uitroeijen, waken voor de vruchten en ze plukken, schermen maken. De werkzaamheden, die gedaan moeten worden door den eigenaar, zijn bijv. omheiningen maken, waterputten

---

1 Men zie bladzz. 187—190 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

en waterleidingen graven. Gaat de arbeider weg, voordat zijn werkzaamheden voleindigd zijn, dan krijgt hij toch, als de eigenaar de werkzaamheden voor dien arbeider ten einde brengt, het overeengekomen loon. Wil de eigenaar van de beplantingen de werkzaamheden niet voor hem voleindigen, dan is het prijzenswaardig, dat hij zich tot den regter wendt, met verzoek om voor hem een arbeider te nemen. Wil de eigenaar zich niet tot den regter wenden, dan moet hij getuigen nemen, om kennis te nemen van de uitgaven, die hij gedaan heeft voor dien arbeider na zijn vertrek; ook zoo bij ziekte van den arbeider, namelijk, als de eigenaar van zins is om het op dien arbeider te verhalen. Sterft de arbeider, en laat hij goederen na, dan moeten de erfgenamen zijn werkzaamheden ten einde brengen, om het even of zij er voor beloond worden, of dat zij uit eigen beweging verrigt worden; worden zij er voor beloond, dan moet het uit die nalatenschap genomen worden.

OVER HUUR [1].

Art. 207. Degeen, die een rijdier verhuurt tot dat voleindigd zal zijn hetgeen de huurder zich voorstelt te doen, moet, als dat rijdier sterft, voordat het doel bereikt is, een ander rijdier in de plaats stellen, om de voorgestelde plaats te bereiken. De verhuurder van een huis behoeft geen ander in de plaats te stellen, als dat huis instort of verdwijnt; maar het is geoorloofd, dat de eigenaar huur vraagt voor den tijd, dat het bewoond is geworden, voordat het ingestort was. Wat gedaan moet worden door den verhuurder van dat rijdier is bijv. geleiden, vastbinden, voederen, opzadelen en het tuig leveren. De verpligting voor den verhuurder van een huis is, om op te bouwen al wat invalt, terwijl de huurder het voorplein slechts schoon behoeft te houden.

---

1 Men zie bladzz. 190—196 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

Art. 208. Het is geoorloofd, dat de huurder van een huis of van een rijdier het zelf gebruikt, of het in gebruik geeft aan een ander, maar die moet aan den huurder gelijk zijn. Het is ongeoorloofd, dat de huurder (van een rijdier) het in gebruik geeft aan iemand, die veel grooter is, dan hij zelf. Evenzoo is het ongeoorloofd, dat de huurder van een huis het in gebruik geeft aan een smid of een wasscher. Mogt het echter gebeuren, dat zulk een beroep in het huis wordt uitgeoefend, en het veroorzaakt schade (aan het huis), dan wordt de huurder aansprakelijk gesteld.

Art. 209. Degeen, die een rijdier huurt, en het vervolgens ergens aan vastbindt, behoeft geen schadevergoeding te geven, als dat rijdier sterft, terwijl het nog vastgebonden was; maar sterft het, omdat er het een of ander opvalt, terwijl het bereden wordt, of stort de stal op zijn ligchaam, dan kan het op den huurder verhaald worden.

Art. 210. De arbeider, die tegen loon een stuk goed blaauw verft of het naait, behoeft geen schadevergoeding te geven, als dat goed wegraakt, zonder dat het aan zijn nalatigheid toe te schrijven is.

Art. 211. Degeen, die een stuk doek aan een kleêrmaker geeft, om het te naaijen of er iets dergelijks aan te doen, zonder daarbij uitdrukkelijk te vermelden het maakloon, of op eenige wijs dat maakloon aan te wijzen, behoeft geen maakloon te geven, namelijk, als de kleêrmaker geen slaaf of onnoozele is; indien hij het wel is, dan wel.

Art. 212. Degeen, die een huis huurt, voor niet langer dan *één* maand, maar het niet bewoont, moet, als de termijn verstreken is, een maand huur er voor betalen.

Art. 213. Oefent iemand de geneeskunde uit, en faalt hij zelden in het toedienen van geneesmiddelen, dan moet de zieke, ook indien hij niet hersteld is, toch aan dien geneesheer loon geven en de waarde van de geneesmiddelen betalen, namelijk, indien zulks overeengekomen is. Maar begaat een geneesheer dikwijls misslagen in het toedienen van geneesmiddelen, en

heeft men diezelfde voorwaarden gesteld, dan behoeft de zieke hem geen loon te geven; want het is voor de helft toe te schrijven aan de schuld van dien geneesheer, door iets te doen, waartoe hij niet in staat was.

OVER HET ONTGINNEN VAN WOESTE GRONDEN [1].

Art. 214. Degeen, die woesten grond ontgint (bijv. een woud, waar nog nooit geplant is), wordt eigenaar van dien grond. Wil de ontginner van zijn eigendom verzekerd zijn, dan is het een noodzakelijk vereischte, als hij op dien grond een huis wil zetten, dat hij het voorziet van een omheining, een dak en een deur; wil hij er een stal opzetten, dan moet er een heining om en een deur aan gemaakt zijn, doch het is geen noodzakelijk vereischte, dat er een dak op is; wil hij er rijstveld van maken, dan is het een noodzakelijk vereischte, dat de grond gelijk gemaakt en van een dam voorzien is, doch het is geen noodzakelijk vereischte, dat de grond met jonge planten bezet is; wil hij er tuingrond van maken, dan is het een noodzakelijk vereischte, dat hij er een heining om maakt en den grond aanhoogt.

Art. 215. Degeen, die bezig is met het ontginnen van woesten grond, maar nog niet voleindigd heeft, wat hij voornemens was er aan te doen (bijv. hij is bezig bakens te zetten, of die grond is hem geconcedeerd [2] door den Vorst), is nog geen eigenaar van dien grond geworden, maar die grond is niets anders dan singkĕran [3]. Degeen, die de ontginning voortzet, wordt eigenaar van dien grond.

---

[1] Men zie bladzz. 200—203 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

[2] Om te kunnen ontginnen is er volgens sommigen noodig een concessie daartoe van den Souverein. Die concessie geeft echter hoegenaamd geen eigendomsregt, maar slechts een regt van voorkeur boven elk ander om te ontginnen.

[3] Singkĕr gelijk sĕngkĕr; goed, waarover niet mag beschikt worden.

Art. 216. Een publieken weg mag een ieder begaan; ook er op gaan zitten, of er op staan en toeven, om zijn makkers op te wachten, en tevens midden op den weg koopen en verkoopen, namelijk, als het de voorbijgangers niet hindert. Degeen, die eenmaal op dien weg zit, mag niet op zijn plaats vervangen worden, behalve als hij weg is gegaan.

Art. 217. De grond, die voortbrengt zwavel, slijpsteen of iets dergelijks, daarvan mag iedereen dat product voor zich nemen; niemand mag zulks verbieden. Men kan zich den eigendom van dat product verzekeren, als het van zijn plaats opgeruimd is; maar niet als het slechts afgebakend of geconcedeerd is door den Vorst.

Art. 218. Goud of zilver, dat nog in den grond is, mag iedereen voor zich nemen. Maar degeen, die woesten grond ontgint en er vervolgens goud in vindt, wordt eigenaar van dat goud.

Art. 219. Ontspringt er water uit een bron op een berg, dan mag iedereen van dat water voor zich nemen. Zijn er veel menschen, die van dat water gebruik wenschen te maken, om hun landen onder water te zetten, dan wordt dit het eerst gedaan door dengeen, die het digst bij de bron ligt. Zoodra zijn landen overstroomd zijn geworden naar zijn zin, wordt het water vervolgens geleid naar den volgende. Water nu, dat zich in een rivier of bron bevindt, behoort nooit aan iemand, behalve als het ergens in gedaan is.

Art. 220. Graaft iemand een waterput in een woesten grond, maar niet met het plan om die put in bezit te nemen, dan is het niet geoorloofd, dat iedereen van dat water voor zich neemt: alleen met toestemming van dengeen, die gegraven heeft. Zoodra degeen, die gegraven heeft, van daar weg is, mag iedereen van dat water voor zich nemen.

Art. 221. Degenen, die gemeenschappelijk dammen in een rivier aanleggen, verdeelen het water onder degenen, die de dammen gemaakt hebben, naar evenredigheid van het hout, dat zij daarvoor hebben gebruikt.

OVER HET BRENGEN (VAN GOEDEREN) IN DE DOODE HAND[1].

Art. 222. Brengt iemand zijn goederen ten behoeve van iemand of van een liefdadige stichting in de doode hand, dan kan niemand ze verkoopen, wegschenken of bij testament vermaken; want die goederen zijn niet meer in den handel. Degenen, die in het bezit van die goederen zijn, mogen er slechts genot van trekken; ze mogen gebruikt, verhuurd en tevens uitgeleend worden.

Art. 223. Brengt iemand goederen in de doode hand ten behoeve van zijn kinderen of kleinkinderen, dan hebben zij allen genot van die goederen; zijn al die kinderen of kleinkinderen gestorven, dan worden die goederen toegewezen aan de naaste bloedverwanten.

Art. 224. Brengt iemand runders, buffels of dergelijke beesten in de doode hand, en sterven ze doordien ze door iemand gedood worden, dan kan degeen, ten wiens behoeve ze in de doode hand zijn gebragt, de geldelijke schadevergoeding nemen, maar ze moet gebruikt worden, om daarvoor anderen te koopen, ten einde de gedooden te vervangen.

OVER SCHENKING[2].

Art. 225. Van geschonken goederen verkrijgt de begiftigde eerst den eigendom door de levering; na de levering kunnen ze niet weêr teruggevorderd worden. Ze kunnen echter wel teruggevorderd worden, als de begiftigde tot de familie van den schenker in de nederdalende linie behoort, en hij den eigendom er van nog niet op een ander heeft overgedragen. Zijn ze eenmaal overgedragen, dan kunnen ze niet teruggevorderd

---

[1] Men zie bladzz. 211—215 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

[2] Men zie bladzz. 215—218 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

worden, ook indien ze weer aan den eersten begiftigde mogten zijn teruggekeerd.

Art. 226. Degeen, die iets van zijn eigen goed schenkt, onder voorwaarde, dat de begiftigde hem wederkeerig iets schenken zal, heeft, als het tegengeschenk is aangewezen, een volkomen koop en verkoop aangegaan; als dat tegengeschenk niet is aangewezen, dan wordt het niet beschouwd als schenking, noch als verkoop.

Art. 227. Is een geschenk ergens in gedaan (bijv. rijst in een zak), en is het algemeen gebruikelijk, dat het omhulsel niet terug wordt gegeven, dan wordt het ook gerekend onder het geschenk begrepen te zijn; maar wordt het omhulsel gemeenlijk teruggegeven, dan is het ook niet onder het geschenk begrepen, en dan is het tevens ongeoorloofd, dat de begiftigde er gebruik van maakt. Het is echter geoorloofd, dat hij er gebruik van maakt, als het geschonkene gemeenlijk wordt gegeten uit hetgeen, waar het in is gedaan (bijv. brei en anderen).

Art. 228 [1]. Het is prijzenswaardig voor dengeen, die iets vindt, waarvan de eigenaar onbekend is, om het op te nemen, namelijk, als hij is een vertrouwd persoon; is de vinder een slecht mensch, dan moet hij er zich van onthouden. Het is geoorloofd, dat de vinder het zich toeeigent, maar hij moet het teruggeven of de waarde er van in de plaats stellen, als er iemand komt, die zegt, dat het van hem is. Wil de vinder den eigendom van de gevonden zaak verkrijgen, dan is het een noodzakelijk vereischte, dat hij een jaar lang laat bekend maken, dat hij het gevonden heeft, en vragen hoe de zaak er uit ziet, en als het goud is, hoeveel het weegt, waar het in zit, en met welk touwtje het omwonden was. Die bekendmaking moet geschieden op de plaatsen, waar gewoonlijk veel menschen bij elkander verzameld zijn (zooals aan de deuren van de moskéën en op de markten): en wel gedurende de eerste zeven

---

[1] Men zie over het vinden van goederen bladzz. 203—206 van het bovengenoemde Handboek voor het Mohammedaansch regt.

dagen twee maal per dag, daarop om de zeven dagen één*s*, en vervolgens elke maand ééns. Is het gevondene nu zeer gering, dan moet de bekendmaking zoolang geschieden, totdat naar gissing de eigenaar niet meer aan het verlorene denkt. Heeft de vinder het gedurende een jaar laten bekend maken, dan verkrijgt hij er den eigendom van; maar het is een noodzakelijk vereischte, dat hij dan den eigendom daarvan verkrijgt door middel van een bepaalde verklaring. Heeft hij den eigendom er van verkregen, en komt er iemand, die verklaart, dat het van hem is, en die daarvoor voldoend bewijs heeft; of geen bewijs, maar dien de vinder voor geloofwaardig houdt, dan moet de gevonden zaak hem stellig terug worden gegeven, of de volkomen vergoeding, als ze is verloren gegaan. Komt er iemand, die verklaart, dat de gevonden zaak van hem is, maar is zijn verklaring niet duidelijk: hij vermeldt niet hoe ze er uit ziet, noch hoe zwaar ze is, noch waar ze in is, noch waarmeê ze gebonden was, en heeft hij geen juridisch bewijs, dan mag hem de gevonden zaak niet overhandigd worden; maar wel, als hij bij zijn verklaring den naam van de zaak vermeldt, en de vinder hem voor geloofwaardig houdt. Komt er na de overhandiging weêr iemand, die onder getuigen verklaart, dat ze van hem is, dan kan deze, als de zaak is verloren gegaan, aan een van beiden schadevergoeding vragen; maar degeen op wien de schadevergoeding blijft rusten, is de persoon, aan wien de zaak is overhandigd. Heeft de vinder schadeloosstelling gegeven, dan kan hij het verhalen op dengeen, aan wien de gevonden zaak is overhandigd.

Art. 229. Degeen, die iets vindt op het heilig grondgebied van Mekka, mag het niet opnemen om het zich toe te eigenen, maar alleen om het te bewaren; tevens moet hij het vinden altijd bekend laten maken [1].

Art. 230. Degeen, die een ander zegt "wie mij terug "kan

[1] Deze bepaling is een gevolg van de heiligheid, die aan het grondgebied van Mekka wordt toegekend.

"bezorgen, wat ik verloren heb, zal ik de helft er van ge-"ven," moet zijn woord gestand doen, als het hem terug wordt gegeven door iemand, die het niet gestolen heeft, want de dief is verpligt het gestolene terug te geven aan dengeen, aan wien hij het ontstolen heeft.

Art. 231. Degeen, die zegt; "wie mij inlichtingen geeft "omtrent hetgeen ik verloren heb, krijgt de helft er van," behoeft zijn woord niet te houden, als iemand komt, die hem aantoont, dat het zich bij een ander bevindt; want op elke handeling, die geen moeite kost, staat geen belooning.

Art. 232 [1]. De bewaarnemer wordt niet aansprakelijk gesteld, als het in bewaring gegeven goed wegraakt op de plaats, waar het in bewaring is gegeven; maar men kan hem er wel voor aansprakelijk stellen, als dat goed, toen het hem in bewaring werd gegeven, bewaard werd op een veilige plaats en het later naar eene andere plaats, die de voorgaande niet gelijkt, werd overgebragt, ook indien ze geschikt mogt zijn tot bewaarplaats van dat goed, en als zulks geschied is niet op het verlangen van den bewaargever. Dezelfde regel geldt, als de bewaarnemer het aan een ander in bewaring geeft, zonder toestemming van den eigenaar, terwijl het bewaren er van hem geen zorg veroorzaakte. Veroorzaakte het bewaren hem zorg (bijv. hij wilde een reis ondernemen, of hij was erg ziek, of er stonden veel huizen in brand), dan moet hij het teruggeven aan den eigenaar; is deze juist niet aanwezig, dan moet hij het aan den regter overhandigen; is er op die plaats geen regter aanwezig, dan moet hij het aan een vertrouwd persoon overhandigen. Doet de bewaarnemer zulks niet, dan wordt hij aansprakelijk gesteld, als het goed wegraakt. Even zoo is hij verantwoordelijk, als het in bewaring gegeven goed gebruikt moet worden, en hij dit niet doet, of als het in bewaring gegeven dier gestorven is, omdat hij het niet gevoederd heeft.

---

[1] Men zie over de bewaargeving bladzz. 166—169 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

De bewaarnemer is verder aansprakelijk, als hij handelt tegen het bevel van den eigenaar, of als hij het goed overgeeft aan een schurk, ook al geschiedt dit gedwongen; maar op den schurk blijft de schadevergoeding rusten. Even zoo wordt hij aansprakelijk gesteld, als de bewaarnemer het goed niet dadelijk terug geeft op aanvraag van den eigenaar, of als hij loochent, dat het hem in bewaring is gegeven, maar loochent hij in het belang van den bewaargever (bijv. degeen, die het hem vraagt, is een schurk, en hij zegt, dat het hem niet in bewaring is gegeven), dan wordt hij niet aansprakelijk gesteld, als het verloren gaat.

Art. 233. Bij geschillen tusschen den bewaargever en den bewaarnemer (bijv. de bewaarnemer zegt, dat het goed weg is geraakt, of dat hij het al terug heeft gegeven aan den bewaargever; de bewaargever gelooft niet, dat het goed weg is geraakt, of ontkent het ontvangen te hebben), terwijl geen van beiden een juridisch bewijs heeft, wordt de onder één eed afgelegde verklaring van den bewaarnemer aangenomen. Maar als de bewaarnemer zegt, dat hij het overhandigd heeft aan de erfgenamen, en de erfgenamen van den bewaarnemer hebben erkend, dat het terug is gegeven aan den bewaargever, dan hebben de verklaringen geen gevolg, als er geen juridisch bewijs voor is.

Art. 234 [1]. Degeen die bij uitersten wil zijn bezittingen vermaakt (d. w. z. men laat het geven van iets afhangen van het overlijden), kan ze weêr terugnemen, verkoopen en er iets dergelijks meê doen. Het legaat bestaat eerst voor goed na den dood (van den erflater); de eigendom gaat dan over door de ontvangst van den legataris.

Art. 235. De erflater behoort over niet meer dan over één derde van zijn bezittingen te beschikken; want de beschikking geldt niet voor zoover ze het derde te boven gaat, als de erfge-

---

[1] Men zie over de uiterste wilsbeschikkingen bladzz. 218—226 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

namen er geen genoegen in nemen. Heeft die erflater geen erfgenamen, die nog minderjarig of krankzinnig zijn, of heeft hij er in het geheel geen, dan is in elk geval de beschikking over meer dan één derde nietig.

Art. 236. Vermaakt iemand bij testament iets aan zijn eigen erfgenamen, dan is de geheele beschikking nietig, als de erfgenamen minderjarig of krankzinnig zijn; maar heeft hij geen minderjarige of krankzinnige erfgenamen, en wordt de beschikking goedgekeurd door de andere erfgenamen, die niet minderjarig zijn, dan is de beschikking geldig.

Art. 237. Laat iemand, die gevaarlijk ziek is, zijn slaaf vrij, en schenkt hij hem iets van zijn goederen, dan gaat het met die vrijlating en schenking even als met de uiterste wilsbeschikking, als die ziekte geëindigd is met den dood.

OVER DE UITVOERDERS VAN UITERSTE WILLEN. [1]

Art. 238. Het is prijzenswaardig voor iemand, die gevaarlijk ziek is, dat hij een vertrouwd persoon aanstelt, om zijn uiterste wilsbeschikkingen uit te voeren na zijn dood; tot het afbetalen van zijn schulden; tot het terugzenden van in bewaring genomen, geleende en wederregtelijk in bezit genomen goederen (d. w. z. goederen, die buiten weten van den eigenaar toegeëigend zijn); verder tot het gevolg geven aan zijne gemaakte legaten; tot het toezigt over minderjarige of krankzinnige kinderen. Maar het is ongeoorloofd, dat de executeur gevolg geeft aan uiterste wilsbeschikkingen zoo als deze; het uithuwelijken van zijn minderjarige dochter; het doen van iets, strijdig met de godsdienst (bijv. het verfraaijen van plaatsen, waar afgodsbeelden staan, of van speelplaatsen), enz. Het is prijzenswaardig voor een zieke, die nog een vader heeft, dat hij dezen aanstelt tot uitvoerder van zijn uitersten wil. Is de zieke gestorven, dan

[1] Men zie bladzz. 218—226 van het bovengemeld Handboek voor het Mohammedaansch regt.

moet de executeur gevolg geven aan al hetgeen hem opgedragen is, met inachtneming van bovengenoemde beperkingen. Zoodra de minderjarigen den ouderdom van vijftien jaren hebben bereikt, en zij zijn in het bezit van hun verstandelijke vermogens, dan moet de executeur hun de nagelaten goederen overhandigen. Bij geschillen tusschen den executeur en de kinderen (bijv. de executeur zegt, dat hij hun de goederen heeft overhandigd; de kinderen verklaren, dat zij ze nog niet ontvangen hebben), wordt, als geen van beiden een juridisch bewijs heeft, de onder één eed afgelegde verklaring van die kinderen aangenomen. Na de beëediging moet de executeur schadevergoeding geven voor zooveel de pretentie van die kinderen bedraagt.

Daar het moeijelijk zou vallen, uit hetgeen over het erfregt in de Kitab Toehpah geleerd wordt, algemeene regels af te leiden, omdat het daar, even als elk ander onderwerp, in artikels behandeld wordt, die met een onderstelling het een of ander geval behandelen en een beslissing voor dat geval geven, zonder in zulk een artikel een algemeenen regel voor te stellen, daarom laten wij een kort schema van het erfregt vooraf gaan.

Nadat de goddelijke en menschelijke schulden, die op een nalatenschap rusten, zijn voldaan, en nadat de begrafeniskosten er van zijn afgetrokken, moet de nalatenschap, hetzij geheel, hetzij voor op zijn minst twee derden, door den verdeeler der erfenissen worden toebedeeld aan de regthebbenden.

Er zijn vier soorten van erfgenamen:

1e. qoranische erfgenamen,

2e. eigenlijke erfgenamen,

3e. bloedverwanten en

4e. de Staat.

Qoranische erfgenamen is een vertaling van de Arabische woorden ahloe 'l-farzhi, en daaronder verstaat men degenen, die regt hebben op de portie's in den Qoran uitdrukkelijk vermeld of slechts aangewezen.

Eigenlijke erfgenamen is een vertaling van het Arabische woord açabat. Dat woord beteekent eigenlijk band en wordt bepaald gebruikt van familieband, en dan nog wel in den zin van Arabische familieband. Die band bestaat tusschen allen, die uit zonen zijn voortgesproten, maar niet tusschen hen, die uit dochters zijn geboren.

Bloedverwanten is een vertaling van de Arabische woorden dsoe 'l-arhâm en beteekent eigenlijk bezitters van de baarmoeder (degenen, die uit dochters zijn geboren).

De portie's, die aan de qoranische erfgenamen kunnen worden uitgekeerd, en de regthebbenden daarop, vindt men vermeld in art. 243.

Degenen, die nooit hun regt op de nalatenschap verliezen, zijn: man, vrouw, vader, moeder en kinderen.

Degenen, die nooit kunnen erven, zijn: slaven, degeen die iemand gedood heeft, de apostaat en die verschilt in godsdienst.

De volgorde van de eigenlijke erfgenamen is aldus: zoon, zoons zoon en lager in graad, vader, vaders vader en hooger in graad, volle broer, halfbroer van vaders kant, volle broers zoon en lager in graad, volle oom, halfoom, ooms zoon en lager in graad. Men moet hier, even als bij de qoranische erfgenamen, in het oog houden, dat de voorgaande den volgende uitsluit. Vierderlei mannen maken hun zusters tot eigenlijke erfgenamen, namelijk, zoons, zoons zoons, volle broers en halfbroers van vaders kant. Van dezen algemeenen regel, dat broers alleen hun zusters tot eigenlijke erfgenamen maken, vindt men dikwijls een wijziging, zoo als o. a. blijkt uit art. 27 van het compendium van Pieter Haksteen en art. 274 van de Kitab; want daar geldt de regel, dat een lagere in graad een hoogere met zich meê tot açabat maakt. Zoo vindt men o. a. in art. 33 van genoemd compendium en in art. 275 van de Kitab een beginsel toegepast, dat volstrekt niet door alle juristen is aangenomen, namelijk, dat de zuster acabat wordt door de dochter.

De bloedverwanten worden volgens Sjafeï nooit tot de nala-

tenschap geroepen; volgens Aboe Hanifa echter wel, en dan meestal in dezelfde orde, zoo als wij die hebben leeren kennen voor de açabat.

Als de geheele erfenis uitgeput is, nadat aan al de qoranische erfgenamen hun portie's zijn uitgekeerd, dan valt er verder niets te doen. Is er wat van de nalatenschap overgebleven, dan wordt het resterende onder de eigenlijke erfgenamen verdeeld; zoo ook bij ontstentenis van qoranische erfgenamen. Bij afwezigheid van eigenlijke erfgenamen, komt het resterende volgens Aboe Hanifa aan de bloedverwanten; maar volgens Sjafeï aan de schatkist (bait 'l-maal). De Staat treedt dus niet alleen als erfgenaam op, als er geen erfgenamen zijn; maar ook als er nog meer over is, nadat alle regthebbenden hun deel gekregen hebben.

OVER HET ERFREGT. [1]

Art. 239. Een nalatenschap mag niet onder de erfgenamen verdeeld worden voor en al eer betaald is al hetgeen, waarin de overledene is te kort geschoten; bijv. zijn schulden, de begrafeniskosten (bijv. lijkkleêren, doodgravers en dragers). Is zulks gedaan, dan wordt het resterende onder de erfgenamen verdeeld. Degenen nu, die tot de nalatenschap geregtigd zijn, zijn: 1e. de bloedverwanten (bijv. zoons, kleinzoons, enz.); 2e. echtgenooten; 3e. vrijlaters; 4e. de belijders van dezelfde godsdienst. De mannelijke erfgenamen zijn vijftien in getal: 1e. zoon; 2e. kleinzoon (zoons zoon), en zoo verder naar beneden; 3e. vader; 4e. grootvader (vaders vader), en zoo verder naar boven; 5e. volle broer; 6e. halfbroer van vaders kant; 7e. halfbroer van moederskant; 8e. vaders volle broer (volle oom); 9e. vaders halfbroer van vaderskant (halfoom); 10e. volle neef (zoon van een vollen broer); 11e. halfneef (zoon van een halfbroer van vaders kant); 12e. volle neef (zoon van

[1] Men zie bladzz. 237—244 van het bovengemeld Handboek voor het Mohammedaansch regtr.

een vollen oom van vaderskant); 13e. halfneef (zoon van een halfoom van vaderskant); 14e. de echtgenoot, en 15e. de vrijlater. De vrouwelijke erfgenamen nu zijn tien in getal: 1e. dochter; 2e. kleindochter (zoons dochter), en zoo verder naar beneden; 3e. moeder; 4e. grootmoeder van vaderskant, 5e. grootmoeder van moederskant, en zoo verder naar boven; 6e. volle zuster, 7e. halfzuster van vaderskant, 8e. halfzuster van moederskant, 9e. de echtgenoote, en 10e. de vrijlaatster.

Art. 240. Sterft de vrouw, en zijn al de bovengenoemde mannelijke erfgenamen aanwezig, dan hebben slechts drie personen regt op de nalatenschap, namelijk, zoon, vader en man, want de anderen worden uitgesloten door den zoon en door den vader van de overledene. De nalatenschap nu wordt verdeeld in twaalf deelen; de man krijgt drie, de vader twee en de zoon zeven deelen.

Art. 141. Sterft de man en zijn al de bovengenoemde vrouwelijke erfgenamen aanwezig, dan hebben slechts vijf personen regt op de nalatenschap, namelijk, dochter, kleindochter (zoons dochter), volle zuster, vrouw of vrouwen en moeder, want de grootmoeder wordt uitgesloten door de moeder, terwijl de vrijlaatster en de halfzuster van vaderskant uitgesloten worden door de volle zuster; de halfzuster van moederskant nu wordt uitgesloten door de dochter. De geheele nalatenschap nu wordt verdeeld in vier-en-twintig deelen; de vrouw of vrouwen krijgen een achtste, de dochter de helft, de kleindochter een zesde, de moeder een zesde en de volle zuster een vier-en-twintigste.

Art. 242. Sterft de man, en zijn de bovengenoemde mannelijke en vrouwelijke erfgenamen allen aanwezig, dan hebben slechts vijf personen regt op de nalatenschap, namelijk, twee mannelijke (zoon en vader) en drie vrouwelijke (moeder, dochter en de vrouw of vrouwen). De geheele nalatenschap nu wordt verdeeld in twee-en-zeventig deelen, waarvan de vader twaalf, de moeder twaalf, de vrouw of vrouwen negen, de dochter dertien en de zoon of zoons zes-en-twintig deelen krijgen.

Art. 243. Sterft de vrouw en zijn al de hier bovengenoemde mannelijke en vrouwelijke erfgenamen aanwezig, dan hebben slechts vijf personen regt op de nalatenschap, namelijk, drie mannelijke (zoon, vader en man) en twee vrouwelijke (dochter en moeder). De geheele nalatenschap wordt verdeeld in zes-en-dertig deelen, waarvan de vader zes, de moeder zes en de man negen deelen krijgen; van hetgeen er overblijft krijgt de zoon twee derden en de dochter een derde.

De portie's nu, die aan de qoranische erfgenamen worden toebedeeld, zijn: de helft, twee derden, een derde, een vierde, een zesde en een achtste.

Op de helft van de nalatenschap hebben regt vijfderlei personen: de man bij afwezigheid van kinderen en kleinkinderen (zoons kinderen); één dochter; één kleindochter (zoons dochter); één volle zuster, en één halfzuster van vaderskant.

Op twee derden van de nalatenschap hebben regt vierderlei personen: twee of meer dochters; twee of meer kleindochters (zoons dochters); twee of meer volle zusters, en twee of meer halfzusters van vaderskant.

Op een derde van de nalatenschap hebben regt drieërlei personen: de moeder bij afwezigheid van kinderen en kleinkinderen (zoons kinderen), en bij afwezigheid van twee of meer broers of zusters: twee of meer halfbroers of halfzusters van moederskant; maar de grootvader krijgt een derde bij aanwezigheid van twee of meer broers.

Op een vierde van de nalatenschap hebben regt tweeërlei personen: de man bij aanwezigheid van kinderen of kleinkinderen (zoons kinderen), en de vrouw of vrouwen bij afwezigheid van kinderen of kleinkinderen (zoons kinderen).

Op een zesde van de nalatenschap hebben regt zevenderlei personen: de vader, bij aanwezigheid van kinderen of kleinkinderen (zoons kinderen); de grootvader van vaderskant en hooger in graad, bij aanwezigheid van kinderen of kleinkinderen (zoons kinderen); de moeder bij aanwezigheid van kinderen of kleinkinderen (zoons kinderen), of bij aanwezigheid van

twee broers, of bij aanwezigheid van twee of meer zusters; de grootmoeder van vaderskant of van moederskant; de kleindochter (zoons dochter) bij aanwezigheid van een dochter; de halfzuster van vaderskant bij aanwezigheid van een volle zuster, en een halfbroer of halfzuster van moederskant.

Art. 244. Bij den dood van den man kunnen kinderen, vader, moeder en de vrouw of vrouwen door niemand van hun portie uitgesloten worden; evenmin kan, bij den dood van de vrouw, de man van zijn portie uitgesloten worden.

Art. 245. De kleinzoon (zoons zoon) of de kleindochter (zoons dochter) erven niet, als zij zamenkomen met den zoon; evenzoo erven de achterkleinkinderen (kleinzoons kinderen) niet, als zij zamenkomen met kleinzoons (zoons zoons).

Art. 246. De grootvader van vaderskant erft niet, als hij zamenkomt met den vader; evenzoo erven de vader van den grootvader en hoogeren in graad niet, zamenkomende met den grootvader.

Art. 247. De grootmoeder van vaderskant erft niet, als zij zamenkomt met twee personen: vader en moeder; evenzoo erft de moeder van de grootmoeder niet, zamenkomende met de grootmoeder.

Art. 248. Volle broers erven niet, als zij zamenkomen met drie personen: vader, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden.

Art. 249. Halfbroers of halfzusters van vaderskant erven niet, als zij zamenkomen met vijf personen: vader, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden, volle broer en volle zuster. De laatstgenoemde sluit die halfbroers of halfzusters uit, als de overledene nalaat een dochter of een kleindochter (zoons dochter) en zoo verder naar beneden.

Art. 250. Halfbroers of halfzusters van moederskant erven niet, zamenkomende met drie personen: vader en zoo verder naar boven, kinderen, (kleinkinderen) en zoo verder naar beneden.

Art. 251. Volle neven (zoons van volle broers) erven niet, als zij zamenkomen met zes personen: vader, grootvader van

vaderskant, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden, volle broer en halfbroer van vaderskant.

Art. 252. Halfneven (zoons van halfbroers van vaderskant) erven niet, zamenkomende met zeven personen: vader, grootvader van vaderskant, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden, volle broer, halfbroer van vaderskant en zoon van een vollen broer.

Art. 253. Volle ooms erven niet, als zij zamenkomen met een van de volgende acht personen: vader, grootvader van vaderskant, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden, volle broer, halfbroer van vaderskant, volle neef (zoon van een vollen broer) en halfneef (zoon van een halfbroer van vaderskant).

Art. 254. Halfooms van vaderskant erven niet, als zij zamenkomen met een van de volgende negen personen: vader, grootvader van vaderskant, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden, volle broer, halfbroer van vaderskant, zoon van een vollen broer, zoon van een halfbroer van vaderskant en volle oom.

Art. 255. Volle neven (zoons van volle ooms van vaderskant) erven niet, als zij zamenkomen met tien personen: vader, grootvader van vaderskant, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden, volle broer, halfbroer van vaderskant, zoon van een vollen broer, zoon van een halfbroer van vaderskant, volle oom en halfoom van vaderskant.

Art. 256. Halfneven (zoons van halfooms van vaderskant) erven niet, zamenkomende met elf personen: vader, grootvader van vaderskant, zoon, kleinzoon (zoons zoon) en zoo verder naar beneden, volle broer, halfbroer van vaderskant, zoon van een vollen broer, zoon van een halfbroer van vaderskant, volle oom, halfoom van vaderskant en zoon van een vollen oom.

Art. 257. Zoons dochters erven niet, als zij zamen komen met twee personen: zoon en twee of meer dochters, namelijk, als die kleindochter niet zamenkomt met haar eigen broer of met haar neef (zoon van den broer van haar eigen vader).

Komt zij met een van de twee genoemde personen te zamen, dan kan zij niet door de andere (zoon, twee of meer dochters) uitgesloten worden, want een van beiden maken haar tot erfgenaam.

Art. 258. Een overgrootmoeder van moederskant erft niet, zamenkomende met een grootmoeder, d. w. z. degeen, die het naast in betrekking tot den overledene staat, sluit de meer verwijderde uit.

Art. 259. Halfzusters van vaderskant erven niet, als zij zamenkomen met twee of meer volle zusters; ook erven zij niet, als zij zamenkomen met een volle zuster, namelijk, als deze zamenkomt met ééne dochter van den overledene of met ééne zoons dochter van den overledene.

Art. 260. Laat een overledene na een man, een moeder, een halfbroer of halfzuster van moederskant en een oom van vaderskant, dan wordt de oom door de drie andere erfgenamen uitgesloten, omdat er niets van de nalatenschap overblijft, als de drie eerstgenoemde personen hun portiën er uit hebben. De nalatenschap namelijk wordt verdeeld in zes deelen, waarvan de man drie, de moeder twee en de halfbroer of halfzuster van moederskant één deel krijgt. Maar laat de overledene slechts een man en een oom van vaderskant na, dan krijgt die oom de helft; laat hij een moeder en een oom van vaderskant na, dan krijgt die oom twee derden; laat de overledene een halfbroer of halfzuster van moederskant na en een oom van vaderskant, dan krijgt die oom vijf zesden en de halfbroer of halfzuster een zesde.

Art. 261. Sterft iemand, die afkomstig is uit den slavenstand en bij zijn dood geen kinderen of andere bloedverwanten nalaat, dan komt de nalatenschap aan dengeen, die hem heeft vrij gelaten. Laat de overledene na degenen, die regt hebben op een bepaald aandeel, bijv. een man, en dengeen, die haar heeft vrijgelaten, dan wordt de nalatenschap in tweeën verdeeld, en elk krijgt de helft; bij achterlating van een moeder en van den vrijlater of vrijlaatster wordt de nalatenschap in drie

deelen verdeeld, waarvan de moeder één deel krijgt, en de vrijlater of vrijlaatster de rest, terwijl de laatste niet erft, zamenkomende met den vader van den overledene; want deze erft de geheele nalatenschap.

Art. 262. Bij ontstentenis van erfgenamen, van den vrijlater of vrijlaatster en van een echtgenoot, komt de nalatenschap aan de schatkist, en wordt aangewend tot het opbouwen van ingestorte moskeën en bruggen, en tot het ondersteunen van arme kinderen en faqir's enz., namelijk, als er een regtvaardig Vorst regeert; regeert er geen regtvaardig Vorst, dan wordt de nalatenschap verdeeld onder de verwijderde bloedverwanten [1]); zooals grootvaders van moederskant, moeder van den vaders moeder, kleinkinderen (dochters kinderen), broers of zusters kinderen, zoons van halfbroers van vaderskant, halfooms van moederskant, ooms (vaders zusters) dochters, enz.

Art. 263. Laat de overledene slechts één zoon na, dan wordt deze universele erfgenaam; laat hij meer zoons na, dan wordt de nalatenschap gelijkelijk onder hen verdeeld; laat hij een zoon en een dochter na, dan krijgt de zoon twee derden en de dochter een derde van de nalatenschap. Laat hij een kleinzoon (zoons zoon) na, dan wordt deze universele erfgenaam; laat hij meer kleinzoons na, dan wordt de nalatenschap gelijkelijk onder hen verdeeld; laat hij een kleinzoon en een kleindochter (zoons kinderen) na, dan krijgt de kleinzoon twee derden en de kleindochter een derde van de nalatenschap.

Art. 264. Laat iemand na een dochter en kleinzoons (zoons zoons), dan krijgt de dochter de helft en de kleinzoons de andere helft van de nalatenschap; de nalatenschap wordt op dezelfde wijs verdeeld, als er slechts een kleinzoon is. Laat de overledene na twee of meer dochters en kleinzoons, dan krijgen die dochters twee derden en die kleinzoons een derde van de nalatenschap; is er slechts een kleinzoon, dan gaat het op dezelfde wijs.

---

1 Bloedverwanten, die geen açabat zijn.

Art. 265. Laat iemand na een vader en zoons, dan krijgt de vader een zesde en de zoons de rest of vijf zesden van de nalatenschap; op dezelfde wijs heeft de verdeeling plaats, als er slechts één zoon is; laat hij een dochter en een vader na, dan krijgt de dochter de helft en de vader de andere helft van de nalatenschap; laat hij twee of meer dochters na, dan krijgen dezen twee derden en de vader één derde van de nalatenschap.

Art. 266. Laat iemand na een moeder, een vader en een man, dan krijgt de man de helft, de vader een derde en de moeder een zesde van de nalatenschap; laat iemand na een moeder, een vader en een of meer vrouwen, dan krijgt de vrouw of vrouwen een vierde, de vader de helft en de moeder een zesde van de nalatenschap.

Art. 267. Laat iemand na een vollen broer, dan wordt deze universele erfgenaam; laat iemand meer broers na, dan deelen zij gelijk op; zijn er zusters, dan krijgen de broers twee maal zooveel als de zusters.

Art. 268. Laat iemand slechts een halfbroer van vaderskant na, dan wordt deze universele erfgenaam; zijn er meer zulke broers, dan deelen zij gelijk op; maar een halfbroer van vaderskant kan niet gelijk op deelen met twee halfbroers of halfzusters van moederskant. Een volle broer nu kan met twee halfbroers of halfzusters van moederskant gelijk op deelen; bijv. iemand laat een man, een moeder, twee halfbroers of halfzusters van moederskant en een vollen broer na, dan krijgt de man de helft, de moeder een zesde, de twee halfbroers of halfzusters van moederskant elk een negende en de volle broer een negende van de nalatenschap.

Art. 269. Laat iemand na een vollen broer en een halfbroer van vaderskant, dan wordt de eerste universele erfgenaam; want hij sluit den halfbroer uit.

Art. 270. Laat iemand na een volle zuster en een halfbroer van vaderskant, dan krijgt elk de helft van de nalatenschap.

Art. 271. Laat iemand na twee halfzusters van moeders-

kant en een halfbroer of halfzuster van vaderskant, dan krijgt elk een derde van de nalatenschap.

Art. 272. Laat iemand na twee volle zusters en halfzusters van vaderskant, dan erven de laatstgenoemden niet; want zij worden uitgesloten door de volle zusters. Maar als die halfzusters van vaderskant zamenkomen met halfbroers van vaderskant, dan worden de zusters door haar broers tot de nalatenschap geregtigd, die gelijkelijk onder hen verdeeld wordt, met inachtneming van den algemeenen regel, dat de vrouw maar de helft waard is van den man.

Art. 273. Laat iemand na twee volle zusters, een halfzuster van vaderskant en een zoon van een halfbroer van vaderskant, dan krijgt elk van de volle zusters een derde, de neef een derde en de halfzuster niets; want deze kan door den neef niet tot erfgenaam gemaakt worden.

Art. 274. Laat iemand na twee volle zusters, een zoons dochter en een achterkleinzoon (zoons zoons zoon), dan krijgt elke volle zuster een derde, de achterkleinzoon twee negenden en de kleindochter een negende van de nalatenschap. De reden, waarom de kleindochter een gedeelte van de nalatenschap krijgt, is omdat zij door dien achterkleinzoon tot erfgenaam wordt gemaakt.

Art. 275. Laat iemand na een volle zuster, een dochter en een halfzuster van vaderskant, dan wordt de nalatenschap onder de twee eerstgenoemden verdeeld, en zij sluiten de halfzuster van vaderskant uit.

Art. 276. Laat iemand na een volle zuster en twee dochters, dan krijgen de volle zuster en iedere dochter een derde van de nalatenschap.

Art. 277. Laat iemand na een dochter, een zoonsdochter, een volle zuster en een halfzuster van vaderskant, dan krijgt de dochter de helft, de zoons dochter een zesde en de volle zuster een derde van de nalatenschap. De halfzuster van vaderskant krijgt niets; want deze wordt door de drie andere vrouwelijke erfgenamen uitgesloten.

Art. 278. Laat iemand na een vollen neef, dan wordt deze

universele erfgenaam; zijn er twee neven, dan krijgt ieder van hen de helft; zijn er neven en nichten, dan krijgt een neef tweemaal zoo veel als een nicht.

Art. 279. Laat iemand na een vollen neef en een halfneef van vaderskant, dan wordt de eerste universele erfgenaam, en de andere wordt door hem uitgesloten.

Art. 280. Laat iemand na twee volle neven en een moeder, dan krijgt de moeder een derde, en de overige twee derden worden onder de twee volle neven verdeeld.

Art. 281. Laat iemand na een vollen neef, een volle nicht en twee volle zusters, dan krijgen de zusters twee derden en de neef een derde van de nalatenschap. De nicht krijgt niets; want deze kan niet door den neef tot erfgenaam gemaakt worden.

Art. 282. Laat iemand na een halfoom van vaderskant, dan wordt deze universele erfgenaam; zijn er twee van die ooms, dan deelen zij gelijk op; is er een volle oom en een halfoom van vaders kant, dan wordt de eerstgenoemde universele erfgenaam. De halfoom erft niet, omdat hij zamenkomt met den vollen oom.

Art. 283. Laat iemand na een grootvader van vaderskant en volle broers en zusters, of halfbroers en halfzusters van vaderskant, dan kan de grootvader een derde van de nalatenschap als portie vorderen: hij behoeft niet met de erfgenamen gelijkelijk op te deelen (als zijn deel bij de verdeeling minder dan een derde zou worden); bijv. iemand laat na een grootvader van vaderskant, drie volle broers en een volle zuster, dan krijgt de grootvader een derde, elk van de broers vier een-en-twintigsten en de zuster twee een-en-twintigsten. Deelt de grootvader in dit geval gelijk op met de broers en zusters, dan krijgt hij slechts zes een-en-twintigsten.

Art. 284. Laat iemand na een grootvader van vaderskant, een vollen broer en een volle zuster, dan krijgt de grootvader geen derde van de nalatenschap, maar hij deelt met de andere erfgenamen gelijk op. De grootvader krijgt twee vijfden, de

broer twee vijfden en de zuster een vijfde. De grootvader deelt gelijk op, omdat zijn portie meer bedraagt dan een derde.

Art. 285. Laat iemand na een grootvader van vaderskant, twee dochters en volle zusters, dan kan de grootvader uit drie dingen kiezen: de gelijke verdeeling; een derde van hetgeen er overblijft, nadat er voor die twee dochters haar portie uit de nalatenschap is genomen; of een zesde van de geheele nalatenschap. In het laatste geval zouden de dochters twee derden, de grootvader een zesde, de broer een negende en de zuster een achttiende krijgen. In het tweede en eerste geval zou de grootvader een negende van de nalatenschap krijgen.

Art. 286. Laat iemand na een grootvader van vaderskant, een vrouw, een moeder, drie volle broers en een volle zuster, dan is het voordeeligst voor den grootvader, om te kiezen een derde van hetgeen er overblijft, nadat er een portie voor de vrouw en een voor de moeder van is afgezonderd. Alsdan wordt de nalatenschap in zes-en-dertig porties verdeeld, waarvan de vrouw negen, de moeder zes, de grootvader zeven, elke broer vier en de zuster twee krijgt. Had de grootvader een zesde van de nalatenschap genomen, dan zou hij zes, en had hij gelijk op gedeeld, dan zou hij ook minder dan zeven gekregen hebben.

Art. 287. Laat iemand na een grootvader van vaderskant, een dochter, een vollen broer en een volle zuster, dan is het voor den grootvader het voordeeligst, dat hij gelijkelijk op deelt. De nalatenschap wordt verdeeld in tien gelijke portie's, waarvan de dochter er vijf, de grootvader er twee, de broer twee en de zuster een krijgt. De grootvader had minder dan twee gekregen, als hij een zesde van de geheele nalatenschap, of een derde van hetgeen er overbleef, nadat de dochter haar portie genomen had, verkozen had.

Art. 288. Laat iemand na kinderen of andere erfgenamen; en belijden zij niet dezelfde godsdienst als die van den overledene, dan kunnen zij niet van hem erven. Voor alle erfgenamen is het een noodzakelijk vereischte 1e. dat zij dezelfde godsdienst belijden, 2e. dat zij vrij zijn; 3e. dat zij den erf-

later niet gedood hebben; 4e. dat aan die kinderen duidelijk is het tijdstip van den dood van hun vader; door onduidelijk wordt hier verstaan, als bijv. een vader met zijn kinderen gestorven is, doordien het huis op hen is neêrgestort, zoodat men niet weet, wie het eerst is gestorven; 5e. het moet er in het geheel niet toe komen, dat de erfgenamen hun erfportie doen vervallen, bijv. iemand maakt dat zijn erfportie vervalt, als een volle broer zegt, dat hij een zoon van den overledene is.

Art. 289. De nalatenschap van iemand, van wien men niet weet, waar hij zich ophoudt, noch of hij dood of levend is, mag niet onder de erfgenamen verdeeld worden; want men verkeert in onzekerheid; maar als de erfgenamen zich tot den regter wenden, en deze het vermoeden heeft, dat hij dood is, dan mag de nalatenschap onder de erfgenamen verdeeld worden.

Art. 290. Sterft iemand, en zijn er erfgenamen, die zich in een ander rijk bevinden, dan wordt de portie voor dezen afgezonderd, terwijl de portie aan de andere erfgenamen, die zich op dezelfde plaats bevinden, wordt overhandigd.

Art. 291. Laat iemand een erfgenaam na, die nog niet geboren is, dan is het prijzenswaardig, dat er voor het aanstaande kind een portie van een mannelijken erfgenaam wordt afgezonderd. Dat kind nu krijgt zijn erfportie, als het levend geboren wordt, en tevens als het blijkt, dat het geconcipiëerd was bij den dood van den overledene; bijv. het kind wordt binnen negen jaren geboren, terwijl de moeder geen gemeenschap heeft gehad met een anderen man; of zij heeft gemeenschap gehad met een anderen man, maar het kind is geboren binnen zes maanden, te rekenen van den tijd, dat zij met dien man gemeenschap heeft gehad.

Art. 292. Laat iemand na een halfbroer van moederskant, die hermaphrodiet is, dan wordt de erfportie aan dien persoon overhandigd. Het behoeft niet eerst te blijken, of het een man of een vrouw is; want in dit geval is de portie gelijk.

Art. 293. Laat iemand na een man, een vader en een

kind, dat hermaphrodiet is, dan wordt de nalatenschap in twaalf deelen verdeeld, waarvan de man drie en de vader twee krijgt. Zes deelen nu worden overhandigd aan dat kind, terwijl het eene deel gedeponeerd wordt bij den regter. Blijkt het, dat dat kind een jongen is, dan wordt hem dat deel overhandigd, blijkt het, dat het een meisje is, dan wordt het aan den vader gegeven.

Art. 294. Laat iemand na een man, die tevens tot de overledene staat als neef (zoon van den vaders broeder of oom), dan wordt deze universele erfgenaam; want als man komt hij op voor de eene helft, en als neef voor de andere helft.

Art. 295. Laat iemand na een dochter, die tevens van de overledene een halfzuster van vaderskant is; bijv. de overledene heeft bij haar leven gemeenschap gehad met haar eigen vader, zonder voorbedachten rade (bijv. hij dacht, dat hij bij zijn vrouw sliep), zoodra die dochter ten gevolge daarvan een kind krijgt, dan kan die dochter alleen aanspraak maken op een portie als dochter, maar niet als halfzuster van vaderskant. Een onecht kind kan nooit beschouwd worden als een kind van den man, die echtbreuk (zina) gepleegd heeft, maar wel als een kind van de vrouw, met wie echtbreuk gepleegd is.

Art. 296. Laat een vader een dochter na, die tevens zijn halfzuster van moederskant is (bijv. de overledene heeft zonder voorbedachten rade den bijslaap uitgeoefend met zijn eigen moeder), dan erft deze alléén als dochter de helft van de nalatenschap; maar niet als halfzuster van moederskant.

Art. 297. Laat een vrouw haar moeder na, die tevens haar halfzuster van moederskant is (bijv. de moeder van de overledene had gemeenschap met den vader van die moeder), dan erft deze alléén als moeder, en niet als halfzuster van vaderskant.

Art. 298. Laat iemand na zoons, die tot vaders hebben twee broers, maar waarvan één zoon tot de twee anderen in een betrekking staat als halfbroer van moeders kant (bijv. de overleden vrouw heeft twee mannen, en bij elk van die man-

nen heeft zij een zoon gehad. Beide mannen waren broers; terwijl haar tweede man een zoon had bij een andere vrouw), dan hebben zij gelijke regten op de nalatenschap.

OVER HET HUWELIJKSREGT.[1]

Art. 299. Het is verdienstelijk voor een man om een vrouw te nemen, als hij daaraan groote behoefte heeft, en tevens vermogen genoeg bezit om een vrouw te onderhouden (bijv. om den huwelijksprijs, spijs, kleeding en woning te betalen), ten einde de voorschriften van de godsdienst na te kunnen leven. De man, die groote behoefte aan een vrouw heeft, maar naar gedachte geen vermogen genoeg bezit om haar te kunnen onderhouden, behoort zich te onthouden er een te nemen; terwijl het verdienstelijk is, dat hij die groote behoefte onderdrukt door te vasten. De man, die geen behoefte heeft aan een vrouw en geen geld om haar te onderhouden, zou geen goede daad verrigten, als hij er een nam; want het zou er aan toe komen, dat hij de verpligting, om zijn vrouw te onderhouden, zou verzaken. Het is verdienstelijk nu voor degenen, die een vrouw begeeren, dat zij er een kiezen, die zich vasthoudt aan haar godsdienst; die nog maagd is; die niet behoort tot de naaste familie; die een gunstig uiterlijk heeft, en die uit eene vruchtbare familie is.

Art. 300. Degeen, die een vrouw verlangt, mag aan degeen, die hij begeert te trouwen, het voorstel tot een huwelijk doen, namelijk, als die vrouw ongehuwd en tevens niet binnen de iddat is (iddat beteekent de tijd, dien een vrouw wegens ontbonden huwelijk in afzondering moet doorbrengen, voordat zij een nieuw huwelijk kan aangaan). Is de vrouw bij de ontbinding van het huwelijk zwanger, dan duurt de tijd van afzondering, totdat zij van haar kind verlost; is zij niet

[1] Men zie bladzz. 245—297 van het bovengenoemd Handboek voor het Mohammedaansch regt.

zwanger, maar heeft zij gewoonlijk de regelingen, dan moet zij den tijd van afzondering doorbrengen met drie reinigheidstijdperken. Vrouwen, die geen regelingen hebben, omdat zij te jong of te oud zijn, moeten zich drie maanden afzonderen, te rekenen van den tijd der ontbinding. Voor vrouwen, wier man gestorven is, duurt de tijd van afzondering vier maanden en tien dagen.

Art. 301. Het is ongeoorloofd, dat een man aan een vrouw, die al met een ander verloofd is, het voorstel tot een huwelijk doet; het is geoorloofd, dat hij zulks doet, als de verlooving, hetzij van wege den man of van wege de vrouw, niet doorgaat,

Art. 302. Degeen, aan wien raad gevraagd wordt over huwelijkszaken, met het oog om het goede en kwade te vernemen van den persoon, dien men begeert te trouwen, is verpligt het goede en kwade te vertellen.

Art. 303. Bij voltrekking van een huwelijk moeten volstrekt tegenwoordig zijn de bruidegom of zijn lasthebber; de voogd van de vrouw (bijv. de vader of een ander); degeen, die het huwelijk voltrekt, en twee mannelijke getuigen, om kennis te nemen van en aan te hooren de formules van den voogd en van den bruidegom.

Art. 304. Heeft een vrouw zich zelf uitgehuwelijkt [1], of is zij de lasthebber van den man, die haar wil trouwen of een ander, dan kan er geen gevolg aan gegeven worden volgens de formules van die vrouw, d. w. z. dat die geheele regtshandeling nietig is. Maar het is geoorloofd, en de formules van een vrouw worden voor goed aangenomen, als die vrouw al eens getrouwd is geweest, namelijk, als zij niet minderjarig, noch krankzinnig is, en tevens als degeen, voor wien iets verklaard wordt, de verklaring van die vrouw voor geloofwaardig houdt, ook indien haar voogd ze voor onwaar mogt verklaren.

Art. 305. Verklaart een vader of grootvader (van vaders-

---

[1] d. w. z. heeft zij zich niet gestoord aan haar voogd.

kant) zijn dochter of kleindochter (zoons dochter), of verklaart een heer zijn slavin aan een slaaf uitgehuwelijkt te hebben, dan wordt in de verklaringen van die personen berust [1]. Verklaringen van een ander, dan die drie personen (bijv. van een broer) worden niet voor geloofwaardig gehouden; want een broer heeft niet het regt zijn zuster zonder haar toestemming uit te huwelijken.

Art. 306. Het is geoorloofd, dat een vader of grootvader (van vaderskant) een minderjarige maagd zonder haar toestemming uithuwelijkt, namelijk, als dochter en vader niet in onmin met elkaar leven, en tevens als zij een behoorlijke huwelijksgift krijgt; daarenboven moet zij met iemand in het huwelijk verbonden worden, die haar portuur is [2].

Art. 307. Een meisje, dat geen maagd meer is, hetzij jong of oud, mag door haar vader of een ander niet in het huwelijk verbonden worden, zonder haar toestemming.

Art. 308. Het is ongeoorloofd, dat een meisje zich buiten haar voogd om in het huwelijk verbindt. De volgorde van de voogden is aldus (de voorgaande sluit de volgenden uit): vader, grootvader, en zoo verder naar boven; volle broer; halfbroer van vaderskant; volle neef (zoon van een vollen broer); halfneef (zoon van een halfbroer van vaderskant), en zoo verder naar beneden; volle oom (vaders volle broer); halfoom (vaders halfbroer van moederskant); de vrijlater (als de vrouw uit den slavenstand afkomstig is); de regter.

Art. 309. Het is ongeoorloofd, dat een zoon voogd is over zijn moeder, behalve als die zoon is vorst, regter, of de vrijlater van zijn moeder (als die moeder afkomstig is uit den slavenstand).

Art. 310. Een slavin, die door een vrouw vrijgelaten is,

---

1 Bovengenoemde drie personen worden in hun verklaringen voor de regtbank geloofd, omdat zij dwingende wali's zijn.

2 d. w. z. met iemand, wiens vader in rang en stand overeenkomt met den vader van het meisje.

heeft den voogd van hare vorige patronesse ook tot voogd. Laat de vrijlaatster bij haar dood een zoon en een vader na, dan wordt aan den zoon boven den vader de voorkeur gegeven, om de voogdijschap te aanvaarden over de vrouw, die door zijn moeder is vrij gelaten.

Art. 311. Wil een meisje gaan trouwen, terwijl haar vader juist op een afstand van twee dagreizen van huis is, dan is het ongeoorloofd, dat de grootvader of een ander als voogd in zijn plaats treedt; maar dan gaat de voogdij over op den regter.

Art. 312. Het is geoorloofd, dat een vader of grootvader het verlangen van hun dochter of kleindochter om met iemand te trouwen, die haar portuur is, niet inwilligt, namelijk, als dat meisje nog maagd is.

OVER DEGENEN, DIE VIER VROUWEN MOGEN TROUWEN.

Art. 313. Een vrije man mag vier vrouwen trouwen, en hij mag gemeenschap hebben met (tot goendik nemen) al zijn slavinnen. Een slaaf mag niet meer dan twee vrouwen te gelijk hebben.

OVER DE VROUWEN, WAARMEÊ HET ONGEOORLOOFD IS EEN HUWELIJK AAN TE GAAN.

Art. 314. De vrouwen nu, waarmee men geen huwelijk mag aangaan, zijn achttien in getal: moeder, en zoo verder naar boven; dochter, en zoo verder naar beneden; zuster; nicht (broers dochter); nicht (zusters dochter); tante van vaderskant; tante van moederskant; zoogmoeder en zoo verder naar boven; zoogdochter en zoo verder naar beneden; zoogzuster; zoognicht (broers dochter); zoognicht (zusters dochter); zoogtante van vaderskant; zoogtante van moederskant; schoonmoeder, en zoo verder naar boven; kind van de vorige vrouw; vorige vrouw van den vader; stiefdochter, het meisje met wier moeder men gemeenschap heeft gehad.

Art. 315. Heeft een man zonder voorbedachten rade gemeenschap gehad met zijn schoondochter, dan is daardoor het huwelijk van zijn zoon met haar verbroken. Even zoo, als een man zonder voorbedachten rade gemeenschap heeft gehad met zijn schoonmoeder of met zijn stiefdochter, dan is het huwelijk met die vrouwen verbroken.

Art. 316. Het is verboden aan een getrouwden man, om te gelijk tot vrouw te nemen een zuster, een nicht (van vaders- of moederskant) of een tante (van vaders- of moederskant) van zijn vrouw.

Art. 317. Het huwelijk van een getrouwden man met de zuster van zijn vrouw, of met een andere vrouw, waarmeê hij niet in het huwelijk mag treden gedurende het huwelijk van zijn echtgenoote, is nietig. Heeft het voltrekken van het huwelijk te gelijker tijd plaats, dan is geen van beide wettig.

Art. 318. Gaat een vrije man met vijf vrouwen te gelijk een huwelijk aan, dan heeft geen van die huwelijken gevolg; maar worden de huwelijken achter elkander voltrokken, dan is alleen het vijfde nietig; want een vrije man mag stellig maar vier vrouwen trouwen.

Art. 319. Wordt één vrouw in het huwelijk verbonden met twee mannen, ten gevolge van een last van die vrouw aan haar twee volle broers, en worden die huwelijken te gelijkertijd voltrokken, dan is geen van beide wettig; maar heeft het eene na het andere plaats, dan is het huwelijk wettig, dat het eerst voltrokken is. Is men het echter vergeten, welk huwelijk het eerst voltrokken is, dan is het ongeoorloofd, dat die vrouw terstond aan een van beiden wordt overgeleverd, en tevens is het ongeoorloofd, dat zij met een ander trouwt. Verklaart echter de vrouw te weten, met wien van beiden het huwelijk het eerst voltrokken is, dan wordt het huwelijk van die vrouw met dien persoon bekrachtigd; maar de andere man kan aan die vrouw den eed opleggen.

OVER DEGENEN, DIE VOOGD MOGEN ZIJN.

Art. 320. Verbindt een grootvader (van vaderskant) zijn kleindochter (zoons dochter) met zijn kleinzoon (zoons zoon) in het huwelijk, en zijn zij beiden nog minderjarig, dan is het geoorloofd, dat hij daarbij voogd is voor de twee partijen, en ze met elkander in het huwelijk verbindt, zelfs als zij geen portuur zijn.

Art. 321. Verlangt een vrouw te trouwen, maar heeft zij geen anderen voogd dan een neef (zoon van vaders broer), die haar echter zelf wil trouwen, dan kan hij niet voogd voor de vrouw zijn, maar dan is het de regter.

Art. 322. De regter, een vrouw willende trouwen, die in het geheel geen voogd heeft, kan te gelijker tijd geen voogd over die vrouw zijn; een andere regter moet dan voogd over die vrouw zijn.

Art. 323. Een slaaf mag niet trouwen zonder toestemming van zijn heer; evenmin mag zijn heer hem een vrouw opdringen. Het is echter geoorloofd, dat de heer van een slavin haar zonder haar toestemming in het huwelijk verbindt, om het even of zij minderjarig of meerderjarig, maagd of geen maagd is.

OVER HET VERVALLEN VAN EEN HUWELIJK ZONDER VERSTOOTING.

Art. 324. Het is geoorloofd, dat een vrouw het huwelijk vernietigt, als zij bij haar man vindt krankzinnigheid, elephantiasis of melaatschheid in hoogen graad, die walging verwekt; maar het is ongeoorloofd, als het al een poosje geduurd heeft. Even zoo mag de vrouw het huwelijk vernietigen als haar man de roede verloren heeft of impotent is.

Art. 325. Huwelijkt een vader (of een van de andere voogden, die het regt tot dwang hebben) zijn dochter uit, en vindt die dochter bij haar man krankzinnigheid, elephantiasis of

melaatschheid in hoogen graad, dan kan de vader het huwelijk van zijn dochter vervallen verklaren, namelijk, als dat gebrek vóór het huwelijk bestond, ook indien zijn dochter er genoegen in mogt nemen. Ontstaat er zulk een gebrek na het huwelijk, dan mag de vader het huwelijk niet vernietigen; maar zijn dochter kan zich zelf van haar man ontdoen, wegens zulk een gebrek.

Art. 326. Het is geoorloofd, dat de man het huwelijk met zijn vrouw vernietigt, als hij bij haar vindt krankzinnigheid, elephantiasis, melaatschheid in hoogen graad of een ander gebrek, waardoor de bijslaap met haar onmogelijk wordt.

Art. 327. Verklaart een van de echtgenooten het huwelijk wegens een gebrek vervallen, vóór de uitoefening van den bijslaap, dan is de man niet verpligt den huwelijksprijs te betalen, doch heeft de vernietiging plaats na de uitoefening van den bijslaap, dan is hij verpligt den huwelijksprijs te betalen.

Art. 328. Bestaat er bij de echtgenooten twist over de impotentie, doordien de vrouw voor den regter beweert, dat haar man impotent is, doch de man het ontkent, zonder een juridisch bewijs te hebben, dan wordt de onder één eed afgelegde verklaring van den man aangenomen. Wil de man geen eed doen, dan wordt de vrouw beëedigd. Na de beëediging wordt voor waar gehouden, wat die vrouw voor den regter beweerd heeft; maar de regter is verpligt om aan dien man een jaar uitstel te geven, om te zoeken geneesmiddelen te krijgen. Is het jaar verstreken, dan is het geoorloofd, dat de vrouw het huwelijk met haar man vernietigt.

Art. 329. Wordt iemand bedrogen door een slavin te trouwen, die als vrij persoon opgegeven wordt, dan zijn de kinderen uit dat huwelijk geboren vrij; maar de man is verpligt om de waarde van die kinderen te betalen, die aan den eigenaar van die slavin overhandigd wordt. Na de betaling is het geoorloofd, dat degeen, die bedrogen is geworden, het bedrag van de waarde verhaalt op dengeen, die hem bedrogen heeft.

Art. 330. Het is ongeoorloofd, dat een vrije man een sla-

vin trouwt. Het is geoorloofd, 1e. als hij geene vrije vrouw heeft; 2e. als hij niet bij magte is een persoon te trouwen, die ook vrij is, even als hij; 3e. indien hij overspel zou plegen, als hem het trouwen van de slavin niet was toegestaan.

Art. 331. Is er een slaaf met een slavin getrouwd, en wordt in den loop van het huwelijk die slavin vrijgelaten, dan mag zij het huwelijk met haar man vernietigen.

OVER DE HUWELIJKSGIFT.

Art. 332. Het is verdienstelijk om bij het huwelijk de huwelijksgift te vermelden; maar ze is geen noodzakelijk vereischte tot het huwelijk. Is er bij het huwelijk bedongen den huwelijksprijs kontant te betalen, dan kan het, dat die vrouw het verzoek om bij haar man te slapen, niet inwilligt, dan nadat hij haar den huwelijksprijs betaald heeft.

Art. 333. Is er bij het huwelijk bepaald, den huwelijksgift kontant te betalen, en wil de man ze niet overhandigen, voordat zijn vrouw zich aan hem overgeleverd heeft; terwijl die vrouw zich aan hem niet wil overleveren, voor dat hij haar de huwelijksgift overhandigd heeft, dan is het verdienstelijk, dat in zulk een geval de regter de huwelijksgift onder zijn berusting neemt, en tevens die vrouw dwingt om zich aan haar man over te leveren; zoodra dan de man met de vrouw den bijslaap heeft uitgeoefend, moet die huwelijksgift aan haar gegeven worden.

OVER DEGENEN, DIE MEER DAN ÉÉN VROUW HEBBEN.

Art. 334. Degeen, die meer dan één vrouw heeft, en met één van die vrouwen in gemeenschap geleefd heeft, is verpligt om de nachten gelijkelijk met de andere vrouwen te deelen, namelijk, als die vrouwen al de bevelen van haar man opvolgen. De man is dan ook verpligt ieder in het bijzonder een verblijf te geven.

Art. 335. Het is verdienstelijk voor een man om zijn vrouw,

die hem toesnaauwt en boos aanziet, met goede woorden tot het goede te brengen, en tevens om haar te kennen te geven, dat, als een vrouw zich jegens haar man aldus gedraagt, zij dan geen onderhoud, noch de beurt krijgt. Het is geoorloofd, dat de man haar eenige slagen toedient, als zij naar die goede woorden niet wil hooren en in haar gedrag volhardt.

Art. 336. Degeen, die meer dan één vrouw heeft en haar geen beurt, noch onderhoud wil geven, moet daartoe door den regter gedwongen worden. Doet de man zijn vrouw verdriet aan (bijv. door haar te schelden zonder reden, of iets dergelijks), dan is het verdienstelijk, dat de regter hem aanmaant om daarmeê op te houden: hij mag echter niet gekastijd worden. Maar blijft hij na die aanmaning nog volharden, dan mag hij gekastijd worden.

Art. 337. Wenden echtgenooten zich tot den regter, en klaagt de man over het slechte gedrag van zijn vrouw, en vertelt de vrouw het slechte gedrag van haar man, dan moet de regter dien echtgenoot verbieden, welke hem bekend is schuld te hebben. Gaan zij dan nog door te strijden met woorden, en gaat het zoo ver, dat zij elkander in tegenwoordigheid van den regter uitschelden, dan moeten de lieden van het geregt de vrouw naar haar familie en de man naar zijn familie terugzenden, ten einde die beide familie's met elkander beraadslagen, om verzoening te bewerken; valt er aan geen verzoening te denken, dan moet de familie van den man hem aansporen, dat hij zijn vrouw verstoot; terwijl de familie van de vrouw haar moet aansporen, dat zij de ontbinding van het huwelijk koopt. Zijn zij beiden daartoe ongenegen, dan is het verdienstelijk, dat de regter een van beiden of beiden, die zich onbehoorlijk gedragen, kastijdt.

OVER DE ONTBINDING VAN HET HUWELIJK, DIE DOOR DE VROUW VAN DEN MAN GEKOCHT WORDT.

Art. 338. Een vrouw, die de ontbinding van het huwelijk

gekocht heeft, kan zonder haar toestemming niet gedwongen worden een nieuw huwelijk aan te gaan.

Art. 339. Bij geschillen tusschen echte lieden over de huwelijksontbinding (bijv. de man zegt, dat zij plaats heeft gehad tegen betaling van een aequivalent; de vrouw ontkent zulks), terwijl geen van beiden een juridisch bewijs heeft, wordt de onder één eed afgelegde verklaring van de vrouw aangenomen. Na de beëediging wordt de verklaring van de vrouw bekrachtigd, en tevens mag de man haar niet weêr trouwen: haar toestemming daartoe is een volstrekt vereischte.

Art. 340. Bij geschillen tusschen echte lieden over de huwelijksontbinding (bijv. de vrouw beweert, dat zij de ontbinding van het huwelijk gekocht heeft, de man ontkent het), terwijl geen van beiden een juridisch bewijs heeft, wordt de onder één eed afgelegde verklaring van den man aangenomen. Na de beëediging staat het vast, dat het huwelijk niet ontbonden is.

Art. 341. De ontbinding van een huwelijk, waartoe de man met geweld gedwongen is, heeft geen gevolg; want het uitspreken van de ontbinding komt niet door en door uit het hart, en is tevens niet voorbedachtelijk.

Art. 342. Jaagt iemend zijn vrouw weg, met plan om het huwelijk te ontbinden, dan heeft die ontbinding gevolg; maar was de man niet van zins om het huwelijk te ontbinden, en houdt de vrouw het er voor, dat hij het wel van zins was, dan wordt, als zij geen juridisch bewijs heeft, de onder eede afgelegde verklaring van den man aangenomen. Na de beëediging blijft zij zijn vrouw.

Art. 343. Zegt iemand tot den vorigen voogd van zijn vrouw, dat hij hem voogd over haar laat zijn, dan heeft dat gezegde de ontbinding van het huwelijk ten gevolge, en tevens is het geoorloofd, dat de vrouw met een ander trouwt [1].

---

[1] De verstootingen worden onderscheiden in uitdrukkelijke en metaphorische (zie bladz. 276 van het Handboek). Van de tweede soort vindt

OVER HET TERUGKEEREN TOT ZIJN VROUW ZONDER EEN TWEEDE HUWELIJK.

Art. 344. Degeen, die zijn vrouw eens of tweemalen verstoot, en de verstooting heeft plaats zonder aequivalent, kan tot die vrouw terugkeeren zonder tweede huwelijk, ook indien de vrouw het niet mogt willen, namelijk, als de termijn van afzondering nog niet verstreken is. Is de termijn van afzondering echter verstreken, dan kan hij ook tot haar terugkeeren, maar dan is een tweede huwelijk een volstrekt vereischte; tevens moet de vrouw er genoegen in nemen.

Art. 345. Een vrouw is door haar man eens of twee malen verstooten zonder aequivalent, en toen de termijn van afzondering verstreken was, is zij met een anderen man getrouwd. Verklaart nu de man, dat hij, voor dat de termijn van afzondering verstreken was, tot zijn vrouw terug is gekeerd, en ontkent de vrouw het, zonder een juridisch bewijs te hebben, dan wordt de onder eede afgelegde verklaring van de vrouw aangenomen. Na de beëediging wordt het huwelijk van de vrouw met dien tweeden man bekrachtigd.

OVER DE IDDAT (D. I. DE TERMIJN VAN AFZONDERING, DIE EEN VROUW WEGENS ONTBONDEN HUWELIJK MOET DOORBRENGEN, VOOR DAT HET GEOORLOOFD IS EEN NIEUW HUWELIJK AAN TE GAAN).

Art. 346. Voor vrouwen, die verstooten zijn, terwijl zij de regelingen hadden, is de termijn van afzondering met de derde regeling verstreken; voor vrouwen, die de regelingen niet hadden, met de vierde regeling, namelijk, als die vrouwen ge-

---

men een voorbeeld in artt. 342 en 343. Men moet daarbij in het oog houden, dat bij alle Mohammedanen elke vrouw onder een wali staat, en dat een getrouwde vrouw haar man tot wali heeft.

woonlijk de regelingen hebben; hebben zij geen regelingen meer, dan duurt de termijn van afzondering drie maanden; voor vrouwen, die zwanger zijn, duurt de termijn van afzondering totdat zij van haar kind verlossen.

Art. 347. Voor een vrouw, wier man gestorven is, duurt de termijn van afzondering vier maanden en tien dagen; is zij zwanger, dan tot aan de geboorte van het kind. De termijn van afzondering nu voor een slavin duurt de helft van die, voor een vrije vrouw bepaald; is de slavin zwanger, dan is de termijn gelijk aan die van een vrije vrouw.

Art. 348. Een vrouw, die verstooten is, maar die nog geen gemeenschap met haar man heeft gehad, mag met een ander trouwen, voor dat de termijn van afzondering verstreken is.

Art. 349. Degeen, die een nieuwe slavin krijgt, mag haar niet terstond tot bijzit nemen: het is een noodzakelijk vereischte te wachten, totdat zij eenmaal de regelingen heeft gehad. Heeft zij nooit de regelingen, dan moet hij een maand wachten; is zij zwanger, dan moet hij wachten totdat het kind geboren is.

Art. 350. Een vrouw, die drie malen verstooten is, mag door haar man zonder een tweede huwelijk niet teruggenomen worden: het is een volstrekt vereischte, dat zij gehuwd is geweest met een ander, die den bijslaap met haar heeft uitgeoefend. Is zij door dien tweeden man verstooten, dan is het geoorloofd, dat zij met haar eersten man weêr een huwelijk aangaat.

OVER HET ONDERHOUD (D. I. OVER HET VERSCHAFFEN VAN VOLDOENDE KLEEREN EN VOEDSEL AAN ZIJN VROUW).

Art. 351. Degeen, die een vrouw heeft, welke in staat is om aan den zin van haar man te voldoen, en die hem tevens gehoorzaamt, is verpligt haar te huisvesten, te kleeden en te voeden. De man moet haar een woning geven, die zoo wat

met haar stand overeenkomt. Is hij onvermogend, dan moet hij haar dagelijks $1\frac{1}{4}$ kati rijst geven; is hij vermogend, dan $2\frac{1}{2}$ kati, en tevens een voldoende hoeveelheid toespijs. Verder moet hij haar twee stel kleêren per jaar geven, ook indien de vorigen nog in goeden staat mogten zijn; verder een eetservies, beddegoed en dergelijken. Hij is niet verpligt haar jaarlijks van de laatst genoemde zaken te geven: hij moet alleen maar nieuwe voor de versleten in de plaats stellen. De man is niet verpligt andere kleêren in de plaats te stellen, als ze wegraken. De vrouw krijgt den eigendom van al hetgeen haar gegeven wordt, uitgezonderd van de woning.

Art. 352. Degeen, die een vrije vrouw heeft, moet haar een bediende geven, namelijk, als zij voor haar huwelijk steeds door iemand is bediend geworden. De verpligte werkzaamheden voor die bediende zijn: voor haar water scheppen, kleêren wasschen en spijzen voor die vrouw klaar maken.

Art. 353. De vrouw krijgt den eigendom niet van de kleêren, die de man haar koopt, buiten die, waartoe hij verpligt is. Bij geschillen daarover (bijv. de vrouw zegt, dat ze haar zijn geschonken, de man zegt, dat hij ze haar in leen heeft gegeven), zonder een juridisch bewijs te hebben, wordt de onder één eed afgelegde verklaring van den man aangenomen. Evenzoo worden de verklaringen van de erfgenamen van den man voor geloofwaardig gehouden, bij geschillen over nagelaten goederen van dien man, of bij geschillen tusschen de erfgenamen van de vrouw.

Art. 354. Voegt de vrouw zich niet naar den zin van den man, dan is hij niet verpligt haar te geven dat, waartoe hij anders verpligt was; ook indien zij maar een oogenblik haar pligt verzuimt, vervalt het voedsel voor een dag en de kleêren voor een half jaar.

Art. 355. Verlaat een vrouw haar haardstede, zonder toestemming van haar man, terwijl hij t'huis is, en keert zij weêr naar haar haardstede terug, nadat de man van huis is gegaan, dan is hij niet verpligt haar kleêren of voedsel te ge-

ven. In zulk een geval is het verdienstelijk, dat de regter er kennis van geeft aan zijn collega op de plaats, waar die man zich bevindt, om hem verslag te doen, dat zijn vrouw weêr in haar haardstede terug is gekeerd. Is het hem bekend gemaakt, dan is hij verpligt haar voedsel en kleêren te geven.

OVER DE VROUWEN, DIE ZICH VAN HAAR MAN MOGEN ONTSLAAN, OMDAT HIJ HAAR GEEN VOLDOEND ONDERHOUD GEEFT.

Art. 356. Is een man niet in staat zijn vrouw voldoend onderhoud te geven, omdat hij het niet heeft, dan is het geoorloofd, dat de vrouw zich tot den regter wendt, om de vernietiging van het huwelijk te vragen. Maar in zoodanig geval moet de regter drie dagen wachten; zijn er drie dagen verloopen, en is de man niet tot haar gekomen, dan is het geoorloofd, dat de regter op den vierden dag het huwelijk met haar man vervallen verklaart.

Art. 357. Verlaat een man zijn vrouw, en weet men niet waarheen hij gegaan is, terwijl hij geen onderhoud voor zijn vrouw heeft achter gelaten, dan is het geoorloofd, dat zij zich tot den regter wendt, met verzoek, om het huwelijk te vernietigen.

OVER MINDERJARIGE KINDEREN VAN GESCHEIDEN OUDERS.

Art. 358. Zijn man en vrouw van elkander gescheiden, en hebben zij kinderen, die nog niet tot oordeel des onderscheids zijn gekomen; dan is de moeder verpligt ze op te voeden, maar de vader moet ze onderhouden, totdat zij oordeel des onderscheids gekregen hebben, namelijk, als de vrouw niet hertrouwd is; is zij hertrouwd, dan moeten de kinderen gebragt worden naar de grootmoeder van moeders kant, of naar een hoogere in graad: bij afwezigheid van dezen naar den

vader; bij afwezigheid van den vader, naar de grootmoeder van vaders kant of een hoogere in graad; bij afwezigheid van deze naar de zuster; bij afwezigheid van de zuster naar de tante van moederskant: bij afwezigheid van de tante naar de nicht (zusters kind).

Art. 359. Zijn die kinderen tot oordeel des onderscheids gekomen, dan wordt hun het regt gegeven, om tusschen hun ouders te kiezen. Heeft een dochter haar vader gekozen, dan mag hij zijn dochter verbieden haar moeder op te gaan zoeken; maar heeft een zoon zijn vader gekozen, dan mag hij zulks niet verbieden; daarentegen mag de moeder niet daar komen, waar de vader is. Heeft een zoon zijn moeder gekozen, dan blijft hij 's nachts bij de moeder, en over dag bij den vader, die hem dan onderrigt geeft in hetgeen een man te pas komt. Heeft een dochter haar moeder gekozen, dan blijft zij altijd bij haar; maar het is geoorloofd, dat de vader haar bezoekt.